

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

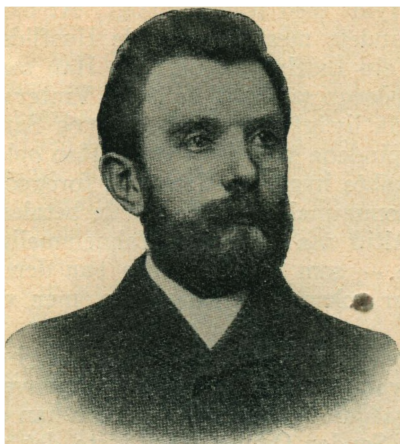
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Sløjdmanden
Søren L. Meldgaard

af

L. Thane

Særtryk af »Sløjdbladet«

Søren L. Meldgaard.

Bidrag til de første Blade af Sløjdens Historie i Danmark.

Ved *L. Thane.*

Alle, som har haft Kursus paa Askov Sløjdscole, har hørt meget om *Søren L. Meldgaard* og hans Virke for Sløjdsagen i Danmark; men paa Grund af de mange Emner, som skal behandles og drøftes paa et saadant Kursus, bliver det hastige Rids af Landets første Sløjdmænd maaske ofte allerede noget afbleget, inden Kursustiden er omme, selv om ogsaa Kursusdeltagerne i højtideligt Optog en stille Aftenstund har valfartet til *Malt Kirkegaard* og lagt en Taknemlighedens Krans paa hans Grav og et Øjeblik dvælet ved Mindet om hans utrættelige og hengivne Arbejde for Sløjdsagen. Jeg vilde derfor gerne, om det kan lykkes for mig, her i »Sløjdbladet« at give Sløjdsagens Venner en Pennetegning af ham og hans Livsværk, saaledes som jeg nu gennem en omfattende Undersøgelse har lært ham og hans Arbejde at kende. Han fortjener, at der her bliver rejst et varigt Minde for ham, fordi han var den første, der tog Arbejdet op for Indførelsen af Sløjdundervisning i Børneskolen, og hans Livs Hovedgerning blev et trofast og selvopofrende Arbejde for denne Sag.

Søren L. Meldgaard er født i Assing Sogn, Hammerum Herred, den 4. September 1850. Her ejede Faderen en Gaard, og Meldgaard maatte i sine Drengaar vogte Kreaturer derude paa de vidtstrakte Hedeegne. I hans Barndom skimtedes af og til noget af det, der skulde gøre hans Navn bekendt. Han var haandsnild og skulde

nok faa Tiden udfyldt med noget nyttigt. At han var født og opvokset i en af Landets mest udprægede Husflidsegne, har naturligvis ogsaa haft sin Indflydelse herpaa. Han saa, hvorledes Ungdommen i hans Fødeegn samledes de lange Vinteraftener i »æ Bindstow«, hvor det gik livligt med Fortælling og Sang, indtil Klokken slog 9, og Strikkepindene stilledes i Hvil. Han oplevede at se, hvorledes Husfliden skabte hyggelige Hjem og forøgede Velstanden, saa de kongelige og kommunale Skatter kunde betaales med Frugten af Fritidsarbejde. Altid saa han med Taknemmelighed tilbage paa, at hans Forældre — som alle Forældre paa den Egn — ikke lod hverken Børn eller voksne gaa ledige hen, men sysselsatte dem til enhver Tid. —

Meldgaard kom paa Hammerum Højskole, hvor hans Lyst til Lærergerningen vakttes. For yderligere at prøve sig selv og forberede sig til en saadan Stilling paabegyndte han en Lærervirksomhed i Filskov pr. Sønder Omme. Her viste det sig snart, at han egnede sig ypperligt til at være Lærer. Børnene hængte ved ham med en inderlig Kærlighed, og gennem dem vandt han Forældrene. Efter at have prøvet sine Kræfter her en Tid, kom han i 25-Aars Alderen paa Seminariet i Gedved for at uddanne sig til Lærergerningen. Her tog han fat med Liv og Lyst og blev overordentlig afholdt baade af Lærerne og af Kammeraterne. Han var ualmindelig livlig, og han brændte af Kærlighed til den Sag, han arbejdede for: at komme til at udrette noget til Velsignelse i Børneskolen.

En af Kammeraterne skriver om ham: »Da jeg som Begynder og fremmed kom til Gedved i Foraaret 1876, var den første af Seminaristerne, jeg traf paa, Søren Meldgaard. Jeg glemmer aldrig dette første Møde. Vi var Vestjyder begge to, men vi havde aldrig kendt eller set hinanden før. Jeg blev ligefrem overvældet af den venlige og hjertelige Modtagelse, han gav mig. Jeg havde ikke bestilt Værelse forud, men Meldgaard tilbød mig, at jeg maatte bo hos ham, og jeg tog med Glæde mod Tilbudet. Vi blev ogsaa ved at bo sammen hele Tiden, saa længe han var paa Seminariet, og der blev knyttet et Venskab mellem os, der aldrig bristede gennem de Aar, der gik hen, indtil han faldt paa »Ærens Mark«. Meldgaard var et Hjertemenneske; det kolde og selviske var for ham en Torn i Øjet. Jeg husker ham saa godt fra den Tid. Hvor kunde hans Øje dog lyse med en sjælden forunderlig Glans, naar Samtalen kom til at dreje sig om de Ting, der har Betydning for at komme til at leve et sundt og skønt Menneskeliv. Han var en Børneven som faa, og fremfor alt var han en ydmyg, troende Kristen. Han var en ægte Frihedsmand; det var ikke tøjlesløs Frihed, han yndede. Nej, der maatte være Orden i Friheden. Aaben og ærlig var han i al sin Færd. alle Krogveje hadede han som Pesten. Hans barnlige, tillidsfulde Sind forlod ham aldrig, selv under de tunge Prøvelser, han siden kom til at gennemgaa.« (*Th. Kristensen, Nyby Skole 1894.*)

En snigende Lungetuberkulose angreb ham saa stærkt, at Lægen forbød ham at læse videre. Han naaede at tage 1. Del af Eksamen og maatte til sin store Sorg forlade Seminariet. Da han rej-

ste, erklærede en Læge i Horsens: Meldgaard kan ikke leve i 14 Dage. Han levede dog 17 Aar, efter at han saaledes var »dødsdømt«, men Brystet var og blev daarligt. Det var et haardt Stød for ham, at han maatte forlade det Sted, der var blevet ham saa kært, og den Vennekreds, som han var knyttet til med stærke Baand. Han rejste til sit Hjem i Assing, hvor han var i gode, kærlige Hænder; men han længtes stærkt efter Gedved og efter at komme til at fortsætte med Læsningen. Man kan ogsaa nok forstaa, at en saa virksom Natur ikke kunde finde sig i at gaa ledig, men maatte længes efter at komme i Virksomhed.

Efter at han var kommet lidt til Kræfter i Hjemmet, fik han Tilbud fra Pastor *Nissen* i Sønder Omme om at komme der og opholde sig i Præstegaarden. I et af sine Breve til Th. Kristensen skrev han: »Jeg er meget glad ved at være her i Præstegaarden; thi her er Luften ren og Længselen den samme, her er Liv og Lys og Varme, og her er Tro, Haab og Kærlighed. Nu er jeg igen meget raskere og har det bedste Haab; men jeg er jo et Menneske, og mit Haab kan undertiden blive forstyrret, men det er sjældent. Jeg er i Grunden altid glad og føler rigtig i mit Hjerte, at Vorherre er mig magesløs god og naadig i al den Kærlighed, han lader strømme ned til mig.«

Da han nu følte sig mere legemlig stærk, søgte han Plads ved Sørninge Børnehjem og var Lærer der fra Efteraaret 1878. Næste Aar fik han Plads som Lærer ved Friskolen i Nørre Nissum ved Lemvig. Han følte sig nu helt rask, og hans friske og frejdige Livs-haab udfoldede sig stærkt. Han var saa inderlig glad ved at færdes blandt de smaa, og de holdt af ham, saa det forslog noget.

Den Ihærdighed, Meldgaard var i Besiddelse af, gjorde, at naar han rigtig fik Øje paa noget godt, der efter hans Overbevisning kunde højne og løfte de smaa, saa arbejdede han med Kraft paa at faa det fremmet. Den Haandsnildhed, der ligesom var ham medfødt, havde i Tidens Løb udviklet sig mere under hans legemlige Sygdom og øgedes yderligere gennem et Par Kursus i »Dansk Husflidsselskab«. Han indsaa den store Betydning af Haandarbejdet i Opdragelsens Tjeneste og fik derfor Husflid indført i Friskolen.

Nogle Familier i Nykøbing, Mors, ønskede at faa en Privatskole i Gang i grundtvigsk Retning, og man fandt i Meldgaard Manden, der turde begynde paa bar Bund med smaa Udsigter, men med Tro paa Sagen. 1881 kom han da til Nykøbing. Skolen voksede hurtigt, saa at han snart maatte have Medhjælp. Ogsaa her gjorde han Husflid til et Fag i Børneskolen. Og det blev ikke Børneskolen alene, der i den Henseende lagde Beslag paa ham. Om Aftenen samlede han ældre og yngre Mænd om sin Undervisning i Husflid. Der var ingen Forening, ingen videre Støtte i nogen Henseende, men Meldgaard selv bar Sagen frem ved sin store Kærlighed til den og ved sin grundige og livlige Undervisningsmaade. Der udførtes Løvsavsarbejde, Udskæring, Pap-, Børstenbinder- og Kurvemagerarbejde samt Knytning.

Men ikke nok hermed. Enkelte Aftener samlede han Skolens Venner om Oplæsning, Samtale eller Foredrag; i Juletiden holdt han

Juletræ, om Sommeren Udflugter o. s. v., saa Meldgaard stod snart i en rig og lykkelig Virksomhed.

Gennem sine Kursus i »Dansk Husflidsselskab« og gennem Læsning af »Dansk Husflidstidende« blev hans Opmærksomhed henvendt paa den Bevægelse, der i Sverige allerede havde taget vældig Fart, og som havde til Hensigt at indføre Haandarbejde (»Sløjd«) som et Undervisningsfag i Børneskolen. Han besluttede at stifte Bekendtskab med Sløjdsagen. Med Understøttelse fra »Dansk Husflidsselskab« rejste han 1882 til *Nääs* i Sverige og gennemgik et Kursus paa Sløjdseminariet fra 19. Juli til 23. August.

Her mødte han det, der kom til at give hans Liv dets særlige Retning. Som saa mange andre, der har besøgt *Nääs*, blev han besjælet af en inderlig Hengivenhed for Sløjdsagen. Det blev klart for ham, at her var Haandarbejdet sat saaledes i System, at det ypperligt egnede sig til Indførelse i Børneskolen.

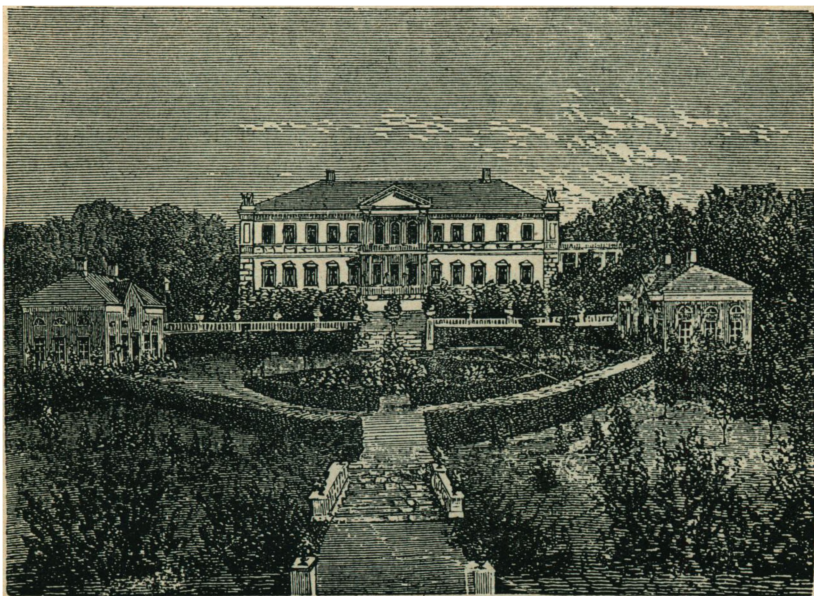
Under hele Kursustiden førte Meldgaard omhyggelig Dagbog over alle sine Oplevelser og om Arbejdet i Sløjdsalen. Med Begejstring skildrer han her *Nääs* og »des lummiga vågbesköljda« Parker. Han kan ikke blive træt af at beundre Egnens Skønhed og den Pietet, den fine Smag, hvormed Ejeren, *August Abrahamson*, for at forskønne Omgivelserne har agtet paa Naturens Vink og forstaaet at benytte de Skatte, som er strøet ud af dens Overflødhedshorn. Her ser man Grotter og svale Vandspring, her Lysthuse og Løvsale hængende ud over bratte Styrtninger eller kastede ud paa Oder, der bades af den blaa Indsøs mumlende Bølger. Eller man ser paa den anden Side af den gennem Parken løbende prægtige Kørevej Drivhusenes Glastag glimre som Ild i Aften solens rødlige Skin; eller Øjet frydes af sydlandske Blomstergruppers mangeskiftende Farvepragt; eller man vandrer i Lunde af Frugttræer, som bugner af veludviklet Frugt; eller man standser forbavset foran rige Samlinger af Rosenbuske, som nu i Nordens fagre, lyse Sommertid fylder Luften med Vellugt. Skoven giver Køling og Skygge paa de varme Sommerdage, de klare Søer indbyder til en Sejltur eller et forfriskende Bad, alt som man behager. Kunst og Natur samvirker i den skønneste Harmoni og udfolder sig straalende herligt for ens Blik; det hele gør Indtryk af at være som et Stykke af det tabte, men genfundne Paradis.

Var der skønt ude, var der ogsaa skønt inde, baade paa selve Slottet, hvor *Abrahamson* boede, og paa »*Bjørknäs*«, som var *Otto Salomons* Bolig. Her havde Penge gjort alt til Prydelse og Bekvemhed. I Dagbogen findes omstændelige Beskrivelser af de pragtfulde Sale og Haller. Flere Gange foranstaltede baade *Abrahamson* og *Salomon* herlige Fester for Kursusdeltagerne, ligesom de ofte blev indbudt til at deltage i Festlighederne for de mange fremmede, som gæstede *Nääs*.

Men det er ikke Slottet med dets Kunstskatte og Bogsamlinger, ikke den velholdte Park med Sydens Blomsterpragt, ikke heller den udsøgte Gæstfrihed mod Venner og fremmede i det store Hus, der mest tiltaler Sindet. Nej, det er — Husmandshjemmene og

Skolehusene. Husmandshjemmene er næsten alle nybyggede af Abrahamson i en net og smagfuld Stil, der minder om Villaerne i Stockholmstrakten. Til Skolehusene hører Sløjdskolerne og Seminariet.

En 5 à 10 Minutters Gang fra Slottet ligger disse Bygninger, alle opførte i Villastil. Den oprindelige mindre Sløjdscole, som blev bygget 1872, benyttedes nu til Opbevaring af Værktøj og en overordentlig righoldig Modelsamling. »Vänheim« er indrettet til Sløjdscole for Piger. Det ligger paa et Sted, hvor det kan ses fra Slottets Vinduer. Bygningen var oprindelig Beboelseshus paa det lille Landsted, som Abrahamson ejede uden for Gøteborg. Denne Ejen-

Slottet Nääs.

dom var Abrahamsons og hans Hustrus mest yndede Tilholdssted. Da hans Hustru — Sangerinden *Euphrosyne Leman* — efter et kortvarigt Ægteskab døde, overgik Landstedet til en anden Ejer, men Abrahamson beholdt ved Salget Stuehuset, som derpaa blev flyttet til Nääs. Og Lyden af de smaa Fødder, som nu daglig gaar over Tærskelen til »Euphrosyne Abrahamsons Stiftelse« og de glade Sange der inde, bærer — selv om Barnehjertet ikke ved deraf — en daglig Tak til Manden, som derigennem mindes den elskede Hustru, som engang sammen med ham beboede »Vänheim«.

Efterat Uddannelsen af Sløjdlærere i 1874 var paabegyndt paa Nääs, og Tilstrømningen af Drengene til Sløjdscole (af 1872) blev betydelig større, opførtes 1876 det ny Sløjdsseminarium. Dette bestaar af en Hovedfløj med to Sidefløje og er meget rigelig forsynet med Vinduer af Hensyn til dets særlige Brug. Om Søndagen pyntes Bygningen med Flag, der tilhører de Nationer, som har sendt

Deltagere til Sløjdkursus'et. Paa det Kursus (1882), som Meldgaard deltog i, var der 16 fra Sverige (deriblandt en Dame), 1 fra Finland, 2 fra Danmark, 3 fra Tyskland og 3 fra Frankrig, saa Flagdekorationen maa have taget sig festlig ud.

Dagbogen giver mig Anledning til at rette en Fejltagelse, som jeg har gjort mig skyldig i i Bogen »Om Sløjd«. Side 63, næstnederste Linie, har jeg skrevet, at den ene af de to første Danskere, som gæstede Nääs, hed *Jens Torp*. Dette er galt! Meldgaards Kammerat paa dette Kursus hed *Frederiksen* og var Lærer i Storning Skole. Ogsaa han blev stærkt paavirket af det, han hørte, saa og lærte, saa at han efter sin Hjemkomst skrev flere gode Artikler om Nääs og om svensk Sløjd. Jens Torp var derimod Meldgaards Kammerat fra et af »Dansk Husflidsselskab«s Kursus. Ganske vist gennemgik Jens Torp ogsaa Kursus paa Nääs i 1882; men det maa have været et senere paa Aaret afholdt Kursus.

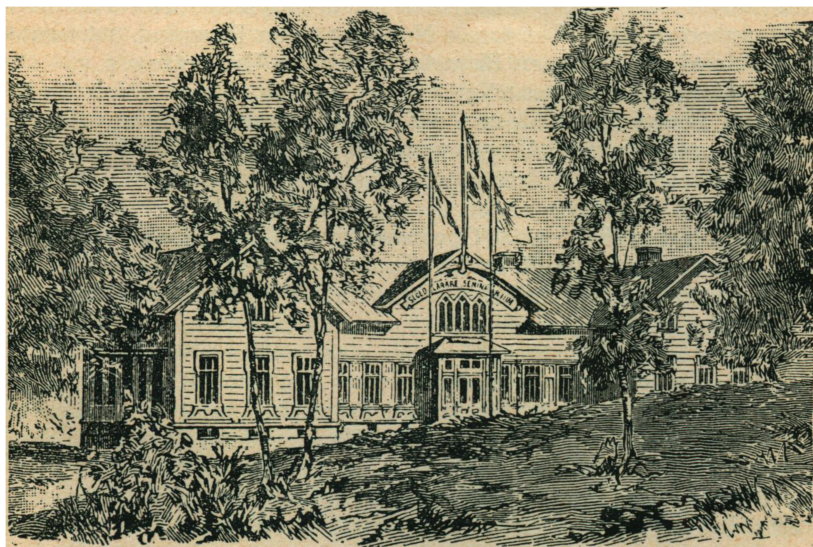
Meldgaard beundrer den storartede, pekuniære Offervillighed, hvormed Abrahamson har grundlagt Læreanstalten og — menneskelig talt — sikret dens Fremtid. Endnu mere beundrer han det personlige Offer, som Anstaltens Leder og Bestyrer, Sjælen i det hele, den intelligente og kundskabsrige Otto Salomon, har ydet ved at opgive en fordelagtig praktisk Livsstilling og vie sin store Dygtighed til en beskedent Skolegerning. Men størst er hans Beundring for Otto Salomons dybe Forstaaelse af Tidens Krav, det klare Blik paa Maalet og det sikre, praktiske Greb angaaende Maaden og Midlerne, hvorpaa og hvorved det tilsigtede Maal skal efterstræbes og til Slut naas.

Nääs Sløjdskoler og Seminarium er ikke længer en ganske ny Indretning; den er kommet ud over de første famlende Forsøg, som i større eller mindre Grad altid præger ny Foretagender. Anstalten og dens Metoder har vundet Skikkelse og Fasthed. Her tages ikke Sigte paa at uddanne til et eller andet Haandværk eller fremkalde Hussløjd med særligt Henblik paa det økonomiske Udbytte, men efter et klart og rent pædagogisk Synspunkt og et vel gennemtænkt System og med »Gøremaal« af særlig praktisk Betydning drives Sløjden som Opdragelsesmiddel ved Siden af de teoretiske Undervisningsfag for sammen med disse at bidrage til en almen-harmonisk Udvikling, saa det med rette tør anses, at den skal faa en særdeles stor Betydning for Livskraftens Bevarelse i Folkeslagene — ja for Videreudviklingen saavel i legemlig som i sjælelig Henseende. Naar en dansk Digter synger, at Sammenslutningen af Nordens tre Riger skal »føre til Sejr Folkenes Sag«, da faar denne dunkle, profetiske Udtalelse maaske i nogen Maade sin Forklaring ved, hvad her gaar for sig!

Af Nemheds Hensyn gør jeg her et lille Uddrag af en af Lærer Frederiksens Artikler om Arbejdet i selve Sløjdsalene paa dette Kursus, da den paa det nøjeste stemmer overens med de spredte Optegnelser i Meldgaards Dagbog.

»Igenem den mindre Udbygning, der danner Forstue til Hovedfløjens Midte, træder man ind i en bred Gang, der strækker sig

gennem hele Hovedbygningens Længde. Her indledes og slttes det daglige Arbejde med Sang og Bøn. Lige indenfor Døren staar et godt Harmonium, og længere borte til hver Side staar Borde dækket med Tidender baade fra Ind- og Udlandet. Baade Ur og Klokke er anbragt her, for der vaages over en strengt gennemført Arbejdsordning. Paa Slaget 8 hver Morgen lyder Klokken. Eleverne er næsten alle til Stede; nogle faa Efternølere har maaske ventet for længe ved Kaffen. De maa skynde sig; thi alle maa være paa Pletten. De svenske Lærere forstaar udmærket godt at overholde Tid og Orden — vistnok bedre end de danske — som om de er fødte

Nääs Sløjdseminarium.

dertil og opvokset derunder; men de udenlandske maa selvfølgelig vise, at de ogsaa kan møde nogenlunde punktlig. Svenske og Danske fremsiger Morgen- og Aftenbønnen efter Tur; 6—8 svenske Organister, hvoriblandt nogle er særdeles dygtige, skiftes til at spille Harmonium. Sangene lyder smukt og harmonisk. Dog er det et Savn for os danske, at vi ikke her hører vore skønne Morgen- og Aftensange. Der er under hele Andagten udbredt et alvorligt Præg over Forsamlingen, som bestaar af alle Eleverne samt Sløjdlærerne og Forstanderen. Efter Bønnens Slutning lægger Svenskerne Haanden paa Panden og gør hver for sig en stille Bøn. Udlændingerne viser en lignende Alvor, selv om de ikke gør denne Ceremoni med. Forsamlingen fortrækker nu til den højre Ende af Gangen, opløses og forsvinder gennem to Døre, der fører ind til hver sin Sløjdsal. Disse opfylder det meste af Sidebygningen til højre. Indenfor en Glasvæg, som strækker sig langs med Gangen, findes Skolens smukke og righoldige Modellsamling. Tager vi Samlingen nøjere i Øjesyn, ser vi, at alle Modellerne er Brugsgenstande af forskellig Art og saa

godt som allesammen tilvirket af Træ alene. De væsentligste Fordringer, som stilles til Sløjden her, er, at den giver Anledning til legemlig Rørelse og tager Krop og Lemmer i en saadan Virksomhed, at alle Muskler opnaar en harmonisk Udvikling, og at Eleverne kan blive vænnet til legemligt Arbejde og faa deres Sans for Smag, Renlighed og Orden udviklet.

Snedkerisløjden regnes for at være den, der fremfor alle andre Sløjddarter kan tilfredsstille disse Fordringer gennem Brugen af de mange forskellige Værktøjer. Modelsamlingen er derfor holdt i en bestemt Følgeorden i Overensstemmelse med de pædagogiske Betragtninger, der ligger til Grund for det System, hvorefter hele Virksomheden ledes. Det første Nummer er en Pegepind, det næste en Rivetand, det tredie en Blomsterpind til en Urtepotte o. s. v.

Vittigheden har naturligvis snart fundet paa at tildele de to Sløjdsale Benævnelsen »första och andra kammarn«. Man studser ved at se saa smukt et Arbejdsrum; det er ligefrem en Sal, jeg tror halvsvyvende Alen til Loftet og saa rummelig, at her staar 12 Høvlebænke langs Væggene under de høje Vinduer. Her er Ildsted til Limens Tilberedning og til Opvarmning af Rummet om Vinteren. Slibestenen bliver flittigt brugt; thi man lærer snart, at det svarer sig daarligt at arbejde med sløve Jern. Naar Franskmændene kommer for at slibe, gaar det gerne i Takt med Marseillaisen. 12 let klædte Mænd med opsmøgede Skjortæærmer staar ved hver sin Høvlebænk. Der arbejdes af alle med Lyst og Iver. Hen imod Kursus'ets Slutning overraskes man ved at se den Færdighed, som de forskellige Værktøjer haandteres med. En 3—4 Elever slider i Saven, saa Sveden driver ned ad dem, — ja, det er en udmærket Bevægelse, der gør godt for Brystet; — og se, hvor smukt de »følger Stregen«. Andre har travlt med Høvling, det giver Færdighed og Styrke for Armen; — hør hvor det hvisler, den ene Spaan kravler op af Høvlen efter den anden. Et Par Elever har fundet det hensigtsmæssigt at ty til Huggeblokken for med nogle lette og sikre Hug at fjerne overflødig Træ. Andre Elever er færdig med det groveste Arbejde med Sav og Høvl og har taget fat paa andre Redskaber, enten det nu er Stemme- eller Huljern, Snittekniven eller Bugthøvlen, eller maaske Tingen er undergivet sidste Behandling — Afpudsning; thi smukt og smagfuldt maa det være — ikke det mindste at udsætte. Under dette Arbejde kan man aflægge et lille Besøg hos en af Kameraterne og slaa en lille Passiar af med ham eller maaske tillade sig et lille Svinkeærinde ind paa »andra kammarn«. Maaske begynder en at »nynne«, og nu fyldes Rummet snart af en smuk flerstemmig Sang, der endogsaa vækker Opmærksomhed inde i »andra kammarn«. Her inde staar Dalkarlene og Smaalændingerne samt to af Tyskerne og vore Venner Franskmændene og — hvad mener du — en svensk Lærerinde, der bruger Høvl og Sav saa godt som nogen anden Elev; jeg tør ikke nævne hendes Navn — kun dette, at vi er alle enige om at agte hende.

Gaar vi ovenpaa, ser vi under Trappen alle de fuldførte, straalende Arbejder, som opbevares her indtil Udstillingsdagen, en sand

Festlighed, som Kursus'et afsluttes med . . . Her oppe findes en lys og stor Samlingssal; Væggene er prydede med Tegninger og Billeder fra de forskellige Kursus; midt i Salen staar et stort Bord med Blade, Tidsskrifter og Bøger samt Skriverekvisitter, og endelig findes her et smukt og godt Fortepiano til Afbenyttelse for Eleverne og for Besøgende, som navnlig om Søndagen gæster Seminariet. Over Sløjdsalene findes Sovesalene, lyse og rummelige, 5—6 Alen til Loftet, Porcellænskakkelovn med Ventilationsapparat, nyskuret Gulv og fintskaaret Gran og Enebær i Spyttebakkerne; rundt om i Salene er anbragt nydelige og solide Jernsenge med tilhørende Udstyr af Madrasser, Tæpper og Lagener. Der i Hjørnet hænger rene, hvide »handdukar«, som Svenskerne siger; der er anbragt Visitkort ved dem alle, saa hver kan kende sit og ikke bruge nogen andens; thi dette vilde være at anse som »svinaktighet«, siger de svenske Lærere. Langs Væggene til begge Sider er anbragt ligesaa mange Vandstel til Brug ved de Tvætninger, som Eleverne foretager flere Gange om Dagen. Desuden tager man sig gerne daglig et forfriskende Bad i de svale Søer.

I den Sidefløj, som ligger modsat og svarer til Fløjen med Sløjdsalene, findes Foredragssalen. Her staar en Mængde Enmandsborde af en meget sindrig Bygning, saa de afgiver et bekvemt Sæde; Bordet er indrettet med Rum til Rekvisitter og kan hæves og sænkes. Fra Katederet fører Forstander Otto Salomon varmt og indtrængende Ordet for Sløjden og dens Indførelse. Under disse Foredrag kom vi til en endnu klarere og fastere Overbevisning om Sagens store Betydning. Forhandlinger om Opdragelsen i sin Helhed veksler med Foredragene og ledes med sikker Takt og Finhed af Forstanderen. Den øvrige Del af denne Fløj er dels anvendt til Drengeskole (»pojkskola») og dels til Opholdsrum for Seminariets Sløjdlærere.«

I Meldgaards Dagbog beskrives desuden en Mængde Smaaudflugter til de seværdige Steder i Omegnen, Sejlture paa Søerne og de mange Fester med Illumination og Fyrværkeri. En hel Mængde morsomme Smaatræk fra Samlivet har han ogsaa optegnet. Særlig morede han sig over en Skolehistorie, som en svensk Lærer fortalte: »En Lærer skulde for 16 Aar siden tiltræde en Plads oppe i Landet. Han kom til Sognepræsten og spurgte, hvor Skolen var. Ja, der skulde da først lejes et passende Lokale; han kunde jo gaa ud til Bønderne og se paa et. Han lejede saa et Bagkammer, 5 Alen i Firkant og 3½ Alen højt; der kunde vel være 15 à 20 Børn. »Er han galen,« sagde Præsten. »Han faar 80 Børn her i Sognet. Og Bænken kan slet ikke anbringes i det Ruf!« — »Bænken?« spurgte Læreren. — »Ja, Bænken just! Forstaar han ikke — han, som er Skolelærer, hvad en Bænk er? Her i Sognet har vi en Skolebænk, og det er en rigtig Bænk, skal jeg sige ham. Den rummer mindst 50—60 Børn!« — En saadan Skolebænk havde Læreren aldrig før set; og han var meget nysgerrig efter at se Vidunderet. — Et Skolerum blev lejet, og Bænken installeret. Læreren blev forbavset, da han saa den Skolestue. Jo, det var rigtignok en Bænk! Den fyldte hele Stuen og var ordnet amfiteatralsk. De Børn, der

sad længst borte og højst oppe, var anbragt helt oppe under Taget, og de forreste sad ned paa Gulvet. Smaastiger førte op til de forskellige Afdelinger. Under Bænkestilladset var der indrettet Baas til en Kalv, Rum til en Gris og et Hjald til Hønsene.«

Den Dag, det var Meldgaards Tur til at læse Morgenbøn, gjorde han det naturligtvis, som han var vant til hjemme. Han fremsagde sin Morgenbøn, Trosbekendelsen og Fadervor. Op paa Formiddagen kom den ene Tysker ind i Sløjdsalen til Meldgaard og gjorde gældende, at han ikke havde fremsagt første Trosartikel ved Morgenandagten. Meldgaard paastod »jo«. Det viste sig saa, at Misforstaaelsen bestod deri, at Tyskeren vilde have Luthers Forklaring med; men Meldgaard hævdede naturligtvis, at denne ikke hører med til Trosbekendelsen. Og dermed maatte Tyskeren lade sig nøje.

En Ting skal endnu bemærkes efter Meldgaards Dagbog. Det er fra anden Side hævdet, at Nääs-Systemet ikke var grundlagt paa en Øvelsesrække, men paa en Modelrække, og at forh. Sløjdsinspektør Aksel Mikkelsen var den første, der fandt paa at navngive de Øvelser, der indgaar i Sløjden. Af Meldgaards Dagbog fra 1882 fremgaar det dog, at Sagen ikke forholder sig saaledes. Han har nemlig omhyggeligt optegnet de Øvelser, der indgaar paa hvert enkelt Trin i Nääs-Systemet:

1. *Trin:* Længdesnitning, Tværnsnitning.

Model: Penselskaft.

2. *Trin:* Længdesnit., Skraasnit., Tværnsnit.

Model: Pegepind.

3. *Trin:* Længdesnit., Skraasnit., Fassnit., Tværnsnit.

Model: Rivetand.

4. *Trin:* Afsavning, Længdesnit., Tværnsnit., konvex Buesnit.

Model: Blomsterpind, Penneskaft.

5. *Trin:* Afsavning, Længdesavn., Planhøvling, Vinkling, Skraasnit., konvex Buesnit.

Model: Blomsterpind.

6. *Trin:* Afsavning, Længdesnit., Boring m. Pindbor, konvex Buesnit., Tværnsnit.

Model: Griffelskaft.

Og saaledes bliver han ved paa 12 Sider i Dagbogen, indtil han naar 37. Trin, der omfatter:

Afsavning, Længdesavning, Planhøvling, Vinkling, Stregmaalsøvelse, Skraahøvling, Inddeling, Boring med Centrumsbor, Tværnsnit., Skraastikning med Stemmejern, Længdesnit., konvex Buesnit, Afsikling.

Model: Metermaal.

Antagelig er Meldgaard ikke naaet længere paa dette Kursus. Systemet rummede ialt 50 Trin. Meldgaard var en af de fremmestligste blandt Deltagerne.

Enkelte udenlandske Lærere havde tidligere deltaget i Lærerkursus paa Nääs, men det var egentlig først dette Kursus (Juli—Aug. 1882), som gav en Forsmag paa det internationale Præg, disse Sløjdkursus senere fik. Otto Salomon sluttede dette Kursus med Taler paa Svensk, Tysk og Fransk; og Abrahamson gav derpaa en prægtig Middag paa Slottet. Samme Dag afrejste flere af Deltagerne.

Meldgaard kom hjem til Nykøbing fuld af Begejstring for Nääs-Sløjden og med den største Beundring for Otto Salomon. At denne ogsaa havde lært at værdsætte Meldgaard, fremgaar af den livlige Brevveksling, der efterhaanden fandt Sted imellem dem. Af Otto Salomons Breve til Meldgaard har jeg liggende over 50, og der vil i det følgende blive Lejlighed til at gøre forskellige Uddrag af dem, da de alle angaar Sløjdsagen. Efter sin Hjemkomst skrev Meldgaard til Otto Salomon: »Med min Kærlighed til Sløjd forholder det sig saaledes, at jeg i mange Aar har gaaet med et Spørgsmaal i mit Hjerte, men ingen kunde her i Landet give mig tilfredsstillende Svar derpaa. Saa kom jeg til Nääs, og der fandt jeg, hvad jeg søgte Efter at have lært Sløjd at kende, som den drives paa Nääs, blev det klart for mig, at saadan faldt denne Undervisning i min Smag, og jeg fattede den Beslutning ikke alene at indføre den i min Skole, lempet efter vore Forhold, men ogsaa med Offer og Troskab at virke for at føre denne Sag videre frem Det er en herlig og lys Tanke at arbejde med, at Sagen ogsaa har en Fremtid i vort Fædreland«

At det ikke var tomt Mundsvejr eller en hurtig afsvalet Begejstring, viste Meldgaard, idet han allerede samme Efteraar (1882) ved Venners Hjælp blev sat i Stand til at indføre Sløjdundervisning (som Afløsning af Husflid) som dagligt Fag i sin Skole. Herom skriver han til Otto Salomon: »Jeg begynder nu min Gerning i den ny Skole, og der skal saa for første Gang i mit kære, danske Fædreland Nääs-Sløjden bæres frem til Gavn og Velsignelse for Børneskolen Det er mit faste Forsæt at blive ved og holde ud, samt føre frem, hvad jeg har paabegyndt med lyst Haab, selv om Fattigdommen synes tung. Ja, jeg vil ofre Tid og Penge paa Sagen, saa at den kan blive kendt; da skal engang flere og flere komme til, saa meget kender jeg det kære danske Folk; men det ligger især i Jydens Karakter, at han betænker sig to Gange, inden han tager fat, men er han blot vundet for en Sag, saa holder han ud.«

Disse Uddrag, som kunde forøges med adskillige andre, viser den Hengivenhed og Kærlighed, hvormed Meldgaard fra den første Stund omfattede den efter pædagogiske Synspunkter ordnede og ledede Sløjdundervisning. Med stor Glæde omtaler han i et følgende Brev fra Januar 1883, hvorledes han har sat Sløjdundervisningen i Gang, og hvorledes det saaledes er faldet i hans Lod at blive den første i Danmark, som har haft Mod til at indføre Sløjd i en Folkeskole for Børn. Han taler om, hvor lykkelige Drengene er ved Arbejdet, og hvilken stor Glæde han lover sig selv deraf i

Fremtiden. Allerede her forespejler han sig Tanken om gennem Rigsdagens Understøttelse at blive sat i Stand til at oprette et Sløjdlærerseminarium.

Kort Tid efter paabegyndte han forberedende Foranstaltninger til Afholdelse af et Lærerkursus i Sløjd i den tilstundende Sommerferie. Ordet »Sløjd« og Sløjdsagen var paa dette Tidspunkt lidet kendt i Danmark; kun tre danske Lærere havde haft Kursus paa Nääs. Ingen turde rigtig driste sig til at bruge det ukendte Ord over for Offentligheden. *Aksel Mikkelsen* bekendtgør 1882 i »Højskolebladet« Nr. 8: »Den praktiske Ungdomsskole i Vester Brønderslev antager et nyt Hold fra 1. Maj til 1. Novbr. Der gives Undervisning i Historie, Geografi, Dansk, Naturlære, Regning, Skrivning, Tegning, og for hvem der ønsker det tillige i Matematik og Engelsk. De vil tillige faa Løjlighed til at tage Del i og gøre sig bekendt med forskellige Havebrugs- og *Husflidsarbejder*.« Efterat *Aksel Mikkelsen* i September samme Aar havde besøgt Nääs og der stiftet Bekendtskab med Sløjdbevægelsen, bekendtgjorde han i »Højskolebladet« Nr. 91: »*Kursus i Haandgerning*. I Løbet af Vinteren afholdes der hos mig maanedlige Kursus i *Haandgerning*. Der vil blive lagt særlig Vægt paa Forfærdigelse af Husgeraadsgenstande og Redskaber. Den i Sverige anerkendte metodiske Undervisning i »Sløjd« vil tillæmpet efter danske Forhold blive fulgt.« *Meldgaard* henvendte sig til »Dansk Husflidsselskab« om Støtte til sit Lærerkursus og opnaede 200 Kr. til Leje af Værktøj og til Materiale samt fuld Understøttelse til fire Deltagere. Derfor drister han sig heller ikke til at nævne noget om Nääs eller Sløjd i sin Kundgørelse i »Højskolebladet« Nr. 30 for 1883: »Med Børneskolen for Øje sætter vi Snedkeri, ledet i et *bestemt fremadskridende System*, som Hovedfag, og af Hensyn til Ungdomsskolen medtages Kurvefletning og Børstenbinderi.« — Men man forstaaer jo nu straks, hvad Meningen var: Ingen »*Mangelsløj*d« i Børneskolen — kun Nääs-Systemet; i Ungdomsskolen (Aftenskolerne) derimod kan vi foreløbig ikke komme uden om den saa stærkt udbredte Husflidsbevægelse!

Sammen med Husflidslærer *Jens Torp*, der som nævnt ogsaa havde haft Sløjdkursus paa Nääs, ledede kan saa *det første Sløjdkursus for Lærere i Danmark fra 26. Juli til 26. Aug. 1883*. Om Arbejdet paa dette Kursus og dets Forløb i det hele faar man en udmærket Forestilling ved at læse, hvad *Red. Henning Fog* skrev i »Morsø Folkeblad«:

»Den 26. August afholdtes i Nykøbing en Udstilling af en noget egen Art. Som det vil være en Del af vore Læsere bekendt, har der i Ferien her i Byen været afholdt et Kursus for Lærere i Haandgerning, ledet af Skolebestyrer *Meldgaard* og Husflidslærer *Jens Torp*, der i Fællesskab fik Broncemedalje paa Landmandsforsamlingen i Aalborg (26.—30. Juni 1883) for en Samling Modeller til Brug ved Undervisning i Haandgerning i Børneskoler. Kursuset var besøgt af 10 Deltagere, hvoraf 4 havde modtaget

Understøttelse fra »Dansk Husflidsselskab«. Selve Undervisningen gaves frit af Lærerne, som til Værktøj og Arbejdsemne modtog 200 Kr. fra »Dansk Husflidsselskab«. Eleverne har saa selv Ejenomsret til, hvad de har forfærdiget paa Kursuset.

Der arbejdes i to Retninger, *den ene i Snedkeri efter en bestemt Metode alene med Børneskolen for Øje*; i den anden Retning med Ungdomsskolen for Øje medtoges Kurvemageri og Børstenbinding. Det var disse 4 Ugers Elevarbejder, der var udstillede.

Træarbejdet kan nærmest betegnes ved »hvidt Snedkerarbejde«. Alle de udstillede Sager var Brugsgenstande, af hvilke de fleste kan komme til Nytte i ethvert Hus. Alt Arbejdet er udført efter den prisbelønnede Samling Modeller, og hver Deltager har kun forfærdiget et Stykke efter hver Model. Man har begyndt med saa let en Genstand som en Rivetand, dernæst følger en Blomsterpind, og saa gaar Arbejdet gradvis fremad, *idet man stadig anvender de kendte Øvelser, men samtidig bestandig træffer nye*. Hele Samlingen bestaar af 50 Modeller, og mellem disse træffes Grydelaag, Slibebrætter, Saltkasser (sammensinkede), Støvleknægte, Malkestole, Skamler, Skafter, en Bøfkølle, en Kagerulle, Skeer o. s. v. To af Deltagerne har fuldstændig arbejdet sig gennem Modellsamlingen og har anvendt den tiloversblevne Tid til Forfærdigelse af et Par Børster; tre andre, som hele Tiden kun har syslet med Træarbejde, manglede kun nogle enkelte Modeller. De Deltagere, som vilde arbejde særlig med Ungdomsskolen for Øje, havde de første 14 Dage Kurvefletning og naaede at faa 5—6 Stykker forskellige Kurve færdige samt en smuk Kurvestol, og derefter gik de over til Træarbejdet. En af disse Deltagere, hvis første Kurv tilstrækkeligt vidnede om Begynderen, havde foruden sine senere smukke Kurve forarbejdet henved 30 Stykker Træarbejde.

Det var altsaa slet ingen ren ubetydelig Udstilling, og i Løbet af Eftermiddagen kunde den glæde sig ved et godt Besøg, idet der var i alt henved 200 Mennesker for at bese Udstillingen.

Fra tidligere Tid har man været vant til, at Husflidsudstillingerne har omfattet en Mangfoldighed af Forgreninger. Udsavede og udskaarne Sager har i Reglen taget den langt overvejende Plads, og endvidere har man truffet Kurvefletning, Børstenbinding, Straafletning, Paparbejde, Knytning o. a. m. Og ved tidligere Husflidskursus i København for Lærere har vi hørt, at de samme Elever har nydt Undervisning i 15 forskellige Fag. Her har man indskrænket sig til 3, det ene endda kun med to Modeller; og enhver, som saa Udstillingen, vil have skønnet, at Hovedvægten er lagt paa det ene Fag: Brugsgenstande af hvidt Træarbejde.

Jeg tror, at det, her er udrettet, er af saa stor Betydning, at det fortjener en nærmere Omtale.

Deltagerne i Kursuset her var alle Lærere ved Børneskolen og agter væsentligst at anvende, hvad de her har faaet lært, i Børneskolens Tjeneste. Her er Haandarbejdet jo noget næsten helt nyt; man har kendt Husflidsskoler saavel for Børn som for

voksne, men Haandgerning *som Fag* i Børneskolen har kun været forsøgt enkelte Steder. Mellem de faa Lærere, der har indført dette Fag, indtager Skolebestyrer *Meldgaard* en fremragende Plads. Jeg kunde have ønsket, at Hr. Meldgaard vilde have udstillet Arbejderne fra sin Børneskole i det lyse, luftige Arbejdsværelse ovenpaa, og jeg tror, at de faa, som var oppe at se Børnenes Arbejde og Arbejdsværelset, var enige i, at hvad her var at se, var lige saa betydningsfuldt som selve Udstillingen.

Der har i de senere Aar ofte været rettet stærke Angreb paa de højere — navnlig de latinske — Børneskoler, bl. a. den, at disse opdrog en Slægt, som ikke forstod eller kunde føle med det store Flertal af Folket. En væsentlig Del af Skylden herfor stammer sikkert fra, at de fleste, som er udgaaet fra saadanne Skoler — de fleste saakaldte »bedre Folks Børn« — er kommet til at se paa det legemlige Arbejde som en Trællegerning, der var noget meget lavere end Aandsarbejdet. Man har ved Børneopdragelsen og Undervisningen nærmest taget Hensyn til Uddannelsen af Aands- og Sjælseværnerne, medens Legemet for en stor Del har været forsømt, og det Arbejde, man har anvist Børn, har i Reglen været uden nogen bestemt Plan eller med et bestemt Maal for Øje, ofte meget lig en Trællegerning. Et fornøjeligt og udviklende Haandsarbejde, hvor de unge fra Barns Ben faar en Gerning i Haandens Verden, for hvilken de kan faa Lyst og Interesse, hvor der stadig arbejdes med det Maal at udvikle Haanden og Øjet og lære dem at haandtere de almindeligst brugte Værktøjer, og hvor det, som læres, er at lave Bruggenstande, har hidtil saa godt som alle Vegne manglet i vor Børneopdragelse og Undervisning.

Flere Steder har man vel prøvet paa en Begyndelse, men intet af alle de Arbejder, jeg hidtil har set udført i Børneskolen, har tiltalt mig saaledes som den Arbejdsgren, Hr. Meldgaard har optaget i sin Skole, og som har været den væsentligst fremtrædende under det nu afsluttede Kursus. Hvad man her har haft for Øje, er ikke egentlig *Husflid*, det er Haandarbejde som *Opdragelsesmiddel* i Børneskolen. Her har de 10 Lærere faaet en Haandsrækning, og naar de nu kommer hjem hver med sine halvhundrede Modeller til sin Skole, da har de noget at byde, som sikkert vil faa en ikke ringe Betydning. Og efterhaanden som dette Arbejde — og derom er jeg overbevist — vinder mere og mere Indgang i Skolerne, vil den Grænse, som nu ulykkelig skarpt er draget mellem Aandens og Haandens Arbejde, mere og mere falde bort, idet den, der fra sin tidlige Barndom kommer i Vane med og faar lært at haandtere et Stykke Værktøj, sikkert vil faa langt større Kærlighed til og Interesse for det legemlige Arbejde end den, der opvokser med det Syn, at dette er en Trællegerning, som tilhører en lavere Klasse Mennesker.

Jeg tillægger saaledes denne Gerning en stor Betydning for hele Samfundet, men den har ogsaa Betydning for den enkelte, idet den Mand, som fra Barn af har lært at bruge en Sav, en Høvl, en Økse, et Stemmejern, et Bor, en Lommekniv, aldrig vil

komme til at staa i den Grad som en hjælpeløs Stakkel i mange Forhold i Livet som den, der kun opdrages til Bogen.«

Ogsaa andre lokale Blade indeholder Paaskønnelse af Meldgaards og Torps Arbejde paa dette første Lærerkursus i Sløjd (f. Eks. »Thisted Amtsavis«); men Red. Fogs Artikel er jo tillige et godt og varmt Indlæg for Sløjdsagen.

Medens Meldgaard efter Sommerferien maatte tage fat i Børneskolen, afholdt Torp fra 2. Septbr. et nyt 4 Ugers Kursus i Ramming (Sydsalling) omtrent i Overensstemmelse med Lærerkursuset i Nykøbing og ligeledes med Understøttelse af »Dansk Husflids-selskab«. I dette Kursus deltog 7 Lærere fra Sydsalling, idet de passede deres Skoler om Formiddagen og saa arbejdede hos Torp om Eftermiddagen. 7 Dreng fra 13 til 15 Aar var da til Haandgerning om Formiddagen. Sammen med begge Hold arbejdede 4 unge Mænd i forskellige Livsstillinger, saa Elevantallet var stadig 11 ad Gangen. 7 deltog i Snedkeri (efter Meldgaards og Torps Modelsamling fra Nääs), 6 i Kurvemageri, 3 i Børstebinding; 1 i Snedkeri og Børstebinding og 1 i Paparbejde og Kurvemageri. Af en Omtale (»Dansk Husflidstidende« 1883 Nr. 9) bemærkes:

Der arbejdedes efter Modeller ordnede i en bestemt Rækkefølge. De ca. 50 Snedkerimodeller bestaar af færdiglavede Husbehovsgegenstande — begyndt med det lettere (en Rivetand) og stadig sværere, eftersom Øvelsen i at se Formerne og bruge Værktøjet bliver skærpet . . . Undervisningen er før meddelt uden Modeller; men det kan ikke noksom anbefales at bruge Modeller, der er til stor Nytte. Det er noget helt andet for Eleven at tage fat paa et Stykke Arbejde, naar han paa Modellen kan se, hvordan det skal se ud, end dersom han skal arbejde uden at vide, hvad det kan føre til; men saa er det ogsaa vigtigt, at Modellen er meget nøjagtig med Hensyn til baade Maal og Form. Man maa ikke fordrø et Arbejde lavet godt efter en daarlig Model; det ligger naturligt for de fleste at komme Modellen saa nær som mulig, og det er derfor let at faa lavet akkurat Arbejde, naar Modellerne er gode.«

Som man af det anførte vil se, har »Dansk Husflidsselskab« været en virksom Støtte ved den første Begyndelse for Sløjdundervisningens Indførelse i Børneskolen — velsagtens ud fra den rigtige Betragtning, at en fornuftig Sløjdundervisning i Børneskolen vil fremme Interessen for Husfliden blandt de voksne. *Københavns-Afdelingen* havde i September 1882 oprettet en Haandgernings-skole for Dreng fra Kommuneskolerne med Snedkeri, Paparbejde og Kurvemageri som Undervisningsfag. Efter at Haandgernings-skolens energiske og offervillige Formand, Muremester *H. Fussing*, sammen med et andet Medlem af Bestyrelsen, Raadmænd *Abrahams*, i 1883 havde gæstet Otto Salomon paa Nääs og set, hvorledes Sløjdundervisningen dreves der og ved Børneskoler i Sverige, ind-saa man, at Skolen maatte frigøres fra de økonomiske Synspunkter, som knytter sig til Husfliden, og fra de rent tekniske Hensyn

og Fremgangsmaader, som knytter sig til Haandværket. Skulde Haandarbejdet for Børn rigtig faa Art og Betydning for den legemlige og aandelige Udvikling, maatte det have et mere pædagogisk Tilsnit. Der maatte indføres en rigtig planlagt og rigtig udført Sløjdundervisning — der skulde være System i Tingene. Nås-Systemet blev da indført ved Fussings Haadgerningsskoler i København. Fussing selv vedblev at være en varmhjertet og utrættelig Støtte for Nås-Sløjden lige til sin Død (1914).

Ogsaa *Aksel Mikkelsen* begyndte nu at virke for Sløjdundervisning for Børn. I »Højskolebladet« 1883, Nr. 52 (Juni) har han følgende Bekendtgørelse: »Emdrupborg Folkehøjskoles og Landboskoles tekniske Afdl. modtager 3. Nvbr. som Elever Haandværkere. Desuden modtages unge Mennesker i Alderen fra 14 til 17 Aar i den af undertegnede oprettede og nu til Emdrupborg flyttede »praktiske Ungdomsskole«, hvor de foruden i ovennævnte Fag tillige faar Lejlighed til at vælge imellem og øve sig i forskellige *praktiske Haandværksfag og Haadgerningsarbejder* samt i almindelig *Havebrug* og dertil hørende Smaasysler . . .«

Denne Ordning blev dog ikke til noget, idet Aksel Mikkelsen i Efteraaret 1883 overtog Stillingen som Leder af den tekniske Skole i Næstved. I en Artikel i »Dansk Husflidstidende«, Maj 1884. Nr. 34, skriver han bl. a.: »*Haadgerningsskole i Næstved*. Da jeg er kommen til Kundskab om, at »Dansk Husflidstidende« gerne vil have Meddelelse om Husflids- og lignende Skoler, skal jeg af den Grund fremsende følgende Meddelelse om en *Haadgerningsskole*, som jeg har oprettet i Næstved.

Da jeg i Oktober Maaned kom hertil, var min første Tanke den at gøre et Forsøg paa at faa Drengene her i Byen til at tage fat paa nyttigt Haandarbejde jeg tog altsaa fat, lejede et Lokale, stort nok til 17 Høvlebænke, som jeg anskaffede mig tilligemed det fornødne Værktøj til Eleverne, og havde det hele i Orden til den 6. November. Efter at have annonceret i Bladene og skrevet en længere Artikel om Formaalet med Haadgernings-(Sløjd-) skolen, indfandt der sig de første Dage 12 Elever. Det var min Tanke at *dele Eleverne i Hold med 16 paa hvert, da jeg ikke tror, at en Lærer kan overkomme at undervise flere samtidig*; hvert af disse Hold skulde saa have 6 Timers Undervisning ugentlig snart mødte der saa mange, at jeg maatte have 4 Hold; de var just ikke fuldtallige, men af Hensyn til Elevernes Tid maatte jeg ordne det saaledes Tid efter anden har de fleste Elever afkøbt mig det nødvendige af det Værktøj, de brugte, saa de fleste af dem nu er Ejer af Høvl, Sav og Tollekniv, og mange har anskaffet sig betydeligt mere; hertil er mangen en Spareskilling i Vintrens Løb medgaet. Materiale skaffede jeg ligeledes, og de afkøber mig det saa Tid efter anden, som de bruger det. Undervisningen bestaar udelukkende i *Snedker- og Træskærearbejder efter en saavidt mulig fast Modelrække*. Skolen er som Helhed gaet rigtig fornøjeligt og godt, den sluttes i Aar til første April (med 37 Elever); men jeg haaber at begynde den igen til Oktober, og til den

Tid er det min Agt, hvis det er muligt, da at tage *Smede- og Trædrejerfaget* med. Jeg er glad ved den lille Begyndelse, maaske især fordi jeg her har Lejlighed til at danne mig en begrundet Mening om, hvorvidt den Slags Skoler kan trives i Købstæderne«

Paa *H. Fussings Foranledning* holdt *Otto Salomon* i April og Maj 1884 et Par Foredrag i København om Sløjd og Sløjdundervisning, der vakte megen Opmærksomhed for Sagen. I »*Dansk Husflidstidende*« 1884, Nr. 38 (Juni), har *N. C. Rom* skrevet en udmærket Artikel, som klarer Begreberne om Forholdet mellem Sløjd og Husflid. Her anføres et lille Udpluk af den 6 Spalter store Afhandling: »Man maa være Hr. Forstander *Otto Salomon* taknemmelig, fordi han under sin Udenlandsrejse har været villig til at standse baade paa Ud- og Hjemturen for at holde Foredrag om Sløjdsagen og om de Resultater, han er kommet til med den af ham udtænkte metodiske Undervisning Sløjdsagen bliver ligefrem ofte forvekslet med Husflidsbevægelsen Vi har ofte i Husflidstidenden haft Fornøjelsen udførligere at omtale *Nääs Sløjdseminarium* og dens Forstanders fortrinlige Virksomhed Det er med velberaad Hu, at denne Lærestalt ikke er kaldt »husflitsseminarium«, idet man netop ved Ordet *Sløjd* har villet betegne Anstaltens Formaal. Det er nemlig ikke direkte stilet paa *Husflidens* Fremme, men alene paa at bringe Haandarbejdet i Udviklingens og *Opdragelsens* Tjeneste i *Børneskolen*. Dette er Hovedformaalet. Det er det *pædagogiske* Syn, der gaar som en rød Traad gennem hele Hr. *Salomons* Virksomhed. At Sløjden (Haandarbejdet) hos ham udelukkende er blevet *Træsløjd* er en ligefrem Følge heraf, og at den Udvikling, han søger naaet, bliver en vakker Forbundsfaelle for *Husfliden*, er noget, han ikke direkte har tilsigtet, om det end selvfølgelig er ham kært, at det er saa.

Vi ser dette bekræftet ikke alene af hans Metodes Resultater, men ogsaa med et Blik paa hans Hovedsynspunkter overfor Sløjden. Der spørges ikke om de forskellige Arbejdsgrenes praktiske Forhold overfor *Husfliden*, ikke om den særlige *Anvendelse*, de kunne finde i Livet, ikke om hvilket Forhold de staar i til *Husflidens* vigtige Arbejdstid i *de lange Aftener*, ikke om de særlige *Anlæg og Ønsker*, *de forskellige Individider* kunne frembyde for Haandarbejdets forskellige Arter, ikke om, hvad vedkommende Arbejdsgren siger til *den af Dagens Arbejde trætte Landbruger*, for hvem ikke sjældent netop det lette *stillesiddende* Arbejde kunde have større Betydning som *Husflidsgerning* end det, der kræver stærk *Legemsbevægelse*. Alt dette spørger *Salomon* ikke om — ikke af *Fejlsyn*, men fordi han simpelthen *ikke bryder sig derom*. Det vedkommer jo ikke hans sunde, pædagogiske Blik paa Sagen, der blot undersøger, om Arbejdet er »læmpligt« for *hans* særlige Formaal: *Sløjden som Middel til Barnets rette Opfostring og harmoniske Udvikling*. Sløjden indtager for ham samme Stilling, som *Gymnastikken* gør for mange andre (kun mere praktisk overfor Livets Behov): et fortrinligt Middel til *Barnets* sunde, legemlige Udvikling og *Opdragelse* Naar Sløjdundervisningen har dette ene Maal i Sigte, kan dette

særdeles vel — ja fortrinsvis — opnaas med en enkelt *bestemt* metodisk Fremgangsmaade . . . Husflidssagen vil aldrig blive en *Skolesag*, men en *Hjemmets Sag* — en *Folkesag* . . . Ligesom »mange Hoveder — mange Sind«, saaledes mange Individer — mange Krav. Hvert Individ stiller sit — betinget af naturlige Anlæg og af Omgivelsernes Vilkaar. Derved bliver Maalet, Husfliden stiller, mere flersidigt — for ikke at sige mangesidigt; og Midlerne til at naa Maalet maa rette sig derefter, de *kan* ikke blive metodisk *ensidige* . . . At Sløjdsagen ikke er identisk med de tidligere gjorte famlende Forsøg med og forvirrende Talemaader om »Husflid i Skolen i København«, haaber vi, at Hr. Salomons Foredrag har godtgjort. Naar Hovedstadens Lærerstand og formaaende Tilsyn faar Klarhed over, at Sløjden ikke alene har sin pædagogisk-videnskabelige Begrundelse, men er i Stand til at indtage sin berettigede Plads i Skolen, vil hin gamle Mistillid være svunden, og vi nærer det Haab, at Bestyrelsen for Stadens Skolevæsen ikke vil undlade i den nærmeste Fremtid at tage denne Sag op til nærmere Drøftelse, saa at et virkeligt Forsøg kan gøres paa at sætte en ordnet Sløjdundervisning i Gang ved en af Byens Almueskoler. Den af Københavns Husflidsforening ledede og bekostede Haandgerningsskole for Drengene har ganske vist ydet et meget værdifuldt Bidrag til *Sløjdsagens* Prøvelse, men det ligger i Sagens Natur, at et saadant Forsøg altid maa blive mangelfuldt, saalænge det ikke er kommet i virkelig organisk Forbindelse med Stadens egentlige Skolevæsen og bliver indordnet under Skolens Plan. Det staar da altid Fare for at blive betragtet som noget Skolen uvedkommende, der mere hæmmer end fremmer dens Formaal . . . «

I Nykøbing fortsatte *Meldgaard* med godt Resultat Sløjdundervisningen i sin Børneskole. I Foraaret 1884 giftede han sig med *Ida Sørensen*, en ung Kvinde fra Byen. Hun delte hans religiøse og pædagogiske Interesser og blev ham en værdifuld Støtte i hans Arbejde, indtil Døden skilte dem ad. Det kan i Sandhed siges, at uden hende var hans Gerning ikke naaet at blive til det, den blev. Ogsaa i Sommerferien (28. Juli til 24. August) 1884 afholdt *Meldgaard* sammen med Jens Torp Lærerkursus i Nykøbing. Der var 12 Deltagere. Kursus'et blev ledet efter samme Plan som forrige Aar. *Meldgaard* og hans Hustru bestræbte sig for at gøre Opholdet saa hjemligt som muligt for Deltagerne, og det var kendeligt, at de befandt sig vel. Der var et smukt kammeratligt Forhold mellem dem, og Samlivet blev af Betydning i mere end en Retning. Alle Eleverne boede sammen i flere til hinanden stødende Værelser, hvilket gjorde det hele mere familiært. Der blev holdt Foredrag af forskellige Mænd, og Fritiden blev anvendt til god og gavnlige Idræt. Paa Søndagene foretoges mindre Udflugter i Fællesskab, f. Eks. en Sejltur til Øen Fur.

Jens Torps Efteraarskursus afholdtes i Ramsing fra 13. Oktober til 9. November 1884 med 15 Deltagere, hvoriblandt ogsaa var flere Lærere.

At disse Kursus i høj Grad var afvigende fra de sædvanlige Husflidskursus, fremgaar af følgende Bemærkning i »D. Husflt.« for Febr. 1885: »Som det vil være nærværende Blads Læsere bekendt, har Bestyrelsen for dansk Husflidsselskab bestandig fulgt den fra Hr. Forstander *Otto Salomon* paa Nääs udgaaede Sløjdvirksomhed med megen Interesse og har — ved Hr. Salomons Imødekommenhed — praktisk udbyttet den ved at lade flere af sine Kursuslærere uddanne ved den nævnte Anstalt. De Kursus, der med Støtte af »Dansk Husflidsselskab« i de senere Aar er afholdt i Nykøbing paa Mors og i Salling af d'Hrr. *Meldgaard* og *Torp*, har som bekendt væsentlig været Sløjdkursus efter svensk Mønster, kun indrettede og lempede efter danske Forhold (med Tillæg af nogen Undervisning i Kurvefletning og Børstebinding).«

I »Nordwest« (Bremen) for Februar 1885 har *Otto Salomon* skrevet en Oversigt over Sløjdens Udbredelse i forskellige af Europas Lande. Af Meddelelsen om Nääs anføres her følgende lille Bemærkning, som har en vis Interesse for danske Sløjdere: »For at forhindre en ensidig Udvikling af Musklerne øves Eleverne i at bruge Sav og Høvl med venstre Haand lige saa flinkt som med højre.«

Om Sløjdskolen i Næstved skrev *Aksel Mikkelsen* i »D. Husflt.«, April 1885, bl. a., at han ved Borgmesterens Hjælp i September 1884 fik nedsat et Udvalg med det Formaal at indsamle Penge til Anskaffelse af flere Høvlebænke, Skruestikker, Borstillinger o. s. v. og til Skolepenge for et begrænset Antal ubemidlede Elever. Der indkom 400 Kr. »Dansk Husflidsselskab« skænkede 100 Kr. Skolepengene androg 2 Kr. mdl. pr. Elev. Skolen havde været besøgt af ca. 60 Elever, som blev fordelt paa 5 Hold, hvert med 6 Timers ugentlig Undervisning. 1. Hold bestod af Smaadrenge under den skolepligtige Alder; og da de var for smaa til Sløjdskolens egentlige Arbejder, beskæftigedes de med Modelering i Ler og med stort formede Løvsavsarbejder og mindre Snedkerarbejder med Kniv, Sav og Høvl. Da Kulden blev for haard, maatte Modeleringen indstilles, og flere Forældre trykkede sig ved at sende Børnene ud. Det lille Forsøg viste imidlertid, at der ogsaa er noget at gøre for Smaadrenge, inden Skoletiden begynder. De øvrige Hold øvedes udelukkende i Snedkerarbejde med lidt Udskæring. I de første 30 Nr. af Modelrækken indøves og repeteres Brugen af Sav, Høvl og Kniv, Sammenpasning, Afpudsning, Overskramning, Nedladning, Udsvejfning, Gradtning, Sinkning, skraa Overskramning og Sammen-tapning. Disse Arbejder laves udelukkende af Fyrretræ og er Genstande, der kan anvendes i ethvert Hus. Andet Afsnit bestaar af 20 Nr. i haardt Træ (Værktøjsskafter, Værktøj, Husgeraadsager o. s. v.). Tredie Afsnit bestaar af 15 Nr. af saavel blødt som haardt Træ, der poleres.

Meldgaard flyttede i Efteraaret 1884 til Jebjerg i Salling. Han blev netop paa Grund af sin Virksomhed i Sløjdundervisningens Tjeneste opfordret til at overtage Stillingen som Andenlærer ved den nyoprettede Folkehøjskole. Skolens ene Afdeling bestod af et

Hold større Drengene, som skulde undervises i Sløjd. I August 1885 havde han ogsaa her et Feriekursus for Lærere. Der var 14 Deltagere, hvoraf de 8 havde Understøttelse fra »D. Husflidsselskab«. Ogsaa her opnaaedes et smukt Resultat efter den sædvanlige Fremgangsmaade. Deltagerne arbejdede med Liv og Lyst og forlangte endogsaa Timer ud over den egentlige Arbejdstid, som ogsaa villigt blev dem givet.

Samtidig havde *Jens Torp* et Kursus med 8 Elever — alle med Understøttelse fra »D. Husflidsselskab«, de 5 var Lærere — paa sin nyopførte Haandgerningsskole i Hem (Salling). Ogsaa her fulgte han Nääs-Systemet under Træarbejdet; men saavidt det kan skønnes, gled han i den følgende Tid mere og mere over i den egentlige Husflid. Forbindelsen mellem ham og Meldgaard ophørte helt. I 1892 solgte Torp sin Ejendom i Hem ved Skive og flyttede til Nøreng ved Durup Station. Lidt var tabt derved, fordi Nøreng ligger helt oppe ved Kysten i Nordsalling, og altsaa ikke fuldt saa bekvemt som Hem; men noget blev ogsaa vundet, fordi Torp paa den store Gaard meget bedre kunde skaffe Plads til sine Elever, end det med den bedste Vilje kunde ske i Hem. Paa Nøreng ledede han saa stadig »D. Husflidsselskab«s to aarlige Kursus: Feriekursus'et, nærmest for Lærere, og Efteraarskursus'et for unge Mænd, der agtede at uddanne sig som Husflidslærere. Undervisningsfagene omfattede Snedkeri, Kurve- og Stolearbejde, Børstebinding, Bark- og Paparbejde og Bogbinding.

I Sommeren 1885 blev *Aksel Mikkelsen* antaget som Sløjdlærer ved *E. Slomanns* nylig oprettede Skole i København. Her fik han »den længe ønskede Lejlighed til at forsøge Sløjdens Muligheder i en virkelig Børneskole.« Slomann var »stærkt interesseret for Sløjdundervisningen. Under daglige Forhandlinger mellem ham og Sløjdlæreren udformedes alle Enkeltheder i den nøjeste Overensstemmelse med de Erfaringer, som indvandt, med Børnenes Evner og Muligheder, med Skolens og Livets Krav.« Her blev Sløjden lagt tilrette for Klasseundervisning, idet der blev fremskaffet Modeller til *Mellemarbejder*; og her blev efter fransk Mønster optaget *Forøvelser og Taktarbejde*.

Flere og flere sluttede op om Sløjdsagen. Professor *Kroman* anbefaler varmt Indførelsen af Sløjd ved vore Skoler i sin interessante og velskrevne Bog »*Om Maal og Midler for den højere Skoleundervisning*« (Høst & Søns Forlag, 1886): »Endnu har vi et Fag tilbage, som i den nyeste Tid med stærkere og stærkere Røst har krævet Optagelse i Skolens Fagkreds, nemlig Haandgerning (Sløjd) . . . Dette Fag har særdeles Krav paa at komme med . . . Det gælder aabenbart ved al Undervisning om i saa høj Grad som muligt at gøre tænkende, selvstændige Væsener ud af Eleverne, Væsener, der ser selv, føler selv, dømmes selv og om muligt korrigerer sig selv; de skal i ringere Grad end hidtil gøres til tankeløse, u selvstændige mekaniske Efterplaprerer af en Lærers og Lærebogens Visdom, hvis Kilder de aldrig faar at se, og hvis Sandhed de derfor aldrig selvstændig vil kunne vurdere. Men er dette Tilfældet, maa

der deraf udspringe en Rangfølge mellem Fagene, i hvilken den omtalte Haandgerning maa indtage en høj Plads. Giv en 12—14 Aars Dreng den Opgave at tømre og rigge sig et lille Skib, giv ham en god Fortegning eller en Model og giv ham paa de mere kritiske Punkter et vejledende Vink, men lad ham ellers helst selv gøre Erfaringer og blive klog af Skade! Hvilke Summer af Udholdenhed og Opmærksomhed, af Iver og Eftertanke, af Lystfølelse ved overvundne Vanskeligheder, Kækhed til at gaa ny i Møde og Snildhed til at undgaa Uheld og Misgreb vil der ikke opelskes hos ham! Hvilken modnende Indflydelse vil et saadant Arbejde ikke udøve, hvor kan den kyndige Lærer ikke her opdrage, uden at den ledende Haand ses! Men enhver direkte af Livet høstet Lære virker stærkere end ti Formaninger, ja er for den selvstændige Elev saa at sige det eneste kraftigt virkende Opdragelsesmiddel Idet jeg som Resultat af det antydede udtaler, at ogsaa Haandgerning — Arbejden i Træ, Horn, Ben, Rav, Metal, Pap, Papir o. s. v. — aabenbart bør have en Plads i Fremtidsskolen, skal jeg blot tilføje, at denne Virksomhed selvfølgelig her bør drives med større Frihed, Flersidighed og Afveksling i Opgaverne, end der kan ydes Lærlingene hos de enkelte Haandværksmestre. Maalet er jo nemlig her hverken en dygtig Snedker, Drejer eller deslige, men et dygtigt Menneske.«

Dette Uddrag vil med Interesse læses den Dag i Dag. Ogsaa *Herman Trier* talte og skrev om Indførelse af Sløjdundervisning i Børneskolen. Men den første Betingelse herfor var naturligvis, at man havde Lærere, der kunde magte Opgaven. Da Sløjden skulde træde i Pædagogikkens Tjeneste, var man klar over, at Sløjdlæreren skulde være en pædagogisk dannet Mand. Den 5. Marts 1886 stiftedes »Dansk Sløjdforening« paa et Møde i København med det Formaal at tilvejebringe en Uddannelsesanstalt for Sløjdlærere. H. Trier blev Formand. (»Politiken«.)

Feriekursus'et paa Jebjerg Højskole i Aug. 1886 havde en særlig Betydning derved, at det var det sidste, som *Meldgaard* var Leder af paa dette Sted. To Hold Sløjd- og Husflidslærere havde han allerede uddannet der; og Husflidskonsulent *Eriksen* udtalte, at han havde kunnet spore disse Lærere paa sine Rejser, og han bragte derfor *Meldgaard* en varm Tak for hans Virksomhed i Jebjerg. 12 Lærere havde deltaget i dette Kursus. Ved Afslutningen foranstaltedes en smuk Fest for *Meldgaard*; en Mængde af Omegnens Beboere deltog. Og der blev udtalt mange venlige og paa-skønnende Ord til *Meldgaard* for hans Virksomhed, og man beklagede meget, at han nu forlod Egnen. Forstander *Akselsen* havde gennem de smukke Frugter af *Meldgaard*s Virksomhed ved Højskolen faaet saa stor Kærlighed til Sløjden, at han vilde beholde den som Undervisningsfag ved sin Skole.

Lærerne ved Askov Højskole havde 1886 oprettet en privat Børneskole i Askov med Frk. *Elíne Begtrup* som Forstanderinde.

I Programmet for denne Skole hed det bl. a., at Sløjd — ren svensk Sløjd — og Gymnastik skulde drives i alle Klasser. Drengene skulde have to Timers Sløjd og en Times Gymnastik daglig;

Pigerne en Times Gymnastik, og i Stedet for Sløjd skulde de have Haandgerning — herunder Papsløjd. Man manglede en Sløjdlærer. Forstander *Schrøder*, Askov, underhandlede da med *Meldgaard* om at flytte til Askov. Da de to i Jylland afholdte Feriekursus for Lærere, som understøttedes af »Dansk Husflidsselskab«, begge var henlagte til Salling, mente *Meldgaard*, at det var mere praktisk, om det ene blev flyttet længere mod Syd. *Schrøder* vilde gerne, at de af Højskolens Elever, som havde Lyst dertil, kunde faa Lejlighed til at uddanne sig i Sløjd eller Husflid. I Oktober og November afholdtes der Kursus i Askov for Delingsførere. Det maatte antages, at en stor Del af disse ogsaa vilde interessere sig for Haandarbejde. Maaske kunde der ogsaa oprettes en Fortsættelsesskole for Drengene i Overgangsalderen med Uddannelsesetid i Vinterhalvaaret.

Disse Forhandlinger og Overvejelser førte til, at *Meldgaard* resolut købte Jord i Askov og byggede sig et rummeligt, lyst og smukt Arbejdslokale, 25 Alen langt og 10 Alen bredt, saa at han allerede samme Efteraar (1886) kunde paaabegynde Virksomheden her. Senere blev Beboelseshuset opført. I November 1886 besøgte Direktør *Cold* og Konsulent *Eriksen* som Udsendinge fra »Dansk Husflidsselskab« *Meldgaard*. Om Aftenen blev der afholdt et Diskussionsmøde paa Højskolen om Sløjd og Husflid. Man enedes om, at Sløjden kan være berettiget som Opdragelsesmiddel i Skolen, men den kan aldrig overflødiggøre eller træde i Stedet for dansk Husflid for voksne. Højskolelærer *Nutzhorn* sluttede det livlige Møde med at udtale, at baade Sløjden og Husfliden er gode Ting, som vi maa se at hjælpe frem. I »Højskolebladet«, 1887, Nr. 2 og 16, findes et Par velskrevne Artikler af Højskolelærer *Poul Bjerger* om Sløjd og Husflid og om *Meldgaard* og hans Virksomhed — og da særlig om Arbejdet paa Sløjd- og Husflidsskolen i Askov i den forløbne Vinter. I August Maaned 1887 afholdtes Kursus for 22 Lærere, hvoraf 12 havde Understøttelse fra »Dansk Husflidsselskab«.

I »Højskolebladet« 1887, Nr. 42, og i »Dansk Husflidstidende« 1887, Nr. 12, har *Meldgaard* skrevet et Par større Afhandlinger, hvoraf her hid sættes nogle Uddrag: »At min Skole i Askov kaldes *Sløjd- og Husflidsskole*, vil sige, at der gives Undervisning baade i Sløjd og Husflid — dog saaledes, at der er gjort bestemt Skel der imellem i fuld Forstaaelse af, at de hver har sit bestemte Omraade at virke paa . . . hver har sine Enemærker, inden for hvilke de kan virke og udfolde sig aldeles uafhængig af hinanden . . . Hvad er Husflid? Hvad er Sløjd? . . . *Husflid* er al Fritidssyssel inden for Hjemmet, saa at alt Fritidsarbejde af hvilken som helst Art eller Beskaffenhed kommer med under denne Benævnelse. Husfliden skal tjene til at udfylde og benytte ledige Timer. *Sløjd* er systematisk ordnet Haandgerning som Skolefag; saasart altsaa Haandgerning af den ene eller den anden Art ordnes saaledes, at der bliver System i det, og dette sker med Undervisning i Skolen som Formaal, da er det Sløjd. Det vil altsaa ses, at Sløjden udelukkende hører Børneskolen eller i det hele Skolen til . . . Sløjden er et Skolefag og en Skolesag — et Middel i Børneopdragelsens Tjeneste.

Da jeg i 9 Aar ved Siden af min øvrige Skolegerning har været Husflidslærer og i de sidste 5 Aar tillige Lærer i Sløjd, er der givet mig rig Lejlighed til at høste Erfaring paa dette Omraade; og der er for mig ingen Tvivl om den store Betydning, saavel Husflid som Sløjd fremtidig vil faa. I den Skole, jeg har oprettet her, uddannes Lærere og Lærerinder i begge Fag Mange Skoler driver Sløjd som en Forskole for Haandværk, men dette er efter min Mening en urigtig Opfattelse af Sagen; thi som Skolefag skal Sløjden tjene til at udvikle Barnets Evner uden Hensyn til dets senere Livsstilling Ved Sløjdundervisningen maa anvendes Modeller, som udelukkende bestaar af praktiske

Askov Sløjdskole.

og nyttige Ting Arbejdet med de første Modeller maa være saa nemt, at en Dreng paa 9—10 Aar kan udføre det. For hver ny Model maa der komme ny Former og Øvelser til, og fra de enkle gaas der gradvis over til mere sammensatte Arbejder Herhjemme har vi to Retninger for Sløjd — nemlig den, der hyl-der Klasseundervisning, som Hr. Aksel Mikkelsen er Talsmand for, og den, der holder paa Enkeltmandsundervisning, som jeg slutter mig til” Meldgaard gennemgaar saa udførligt baade Fordele og Mangler ved begge Metader.

Disse spagfærdige Udtalelser gav Anledning til den første Pennefejde i Sløjdsagen i Danmark. I „Højskolebladet“ 1887, Nr. 47 og Nr. 48, fremfører *Aksel Mikkelsen* et Forsvar for „Dansk Sløjd“ og en Kritik af Nääs-Sløjden. Allerede her træffer man den ejendommelige Opfattelse, som Aksel Mikkelsen aldrig senere synes at være kommen bort fra: Enhver, der ikke tror og mener som han i Sløjdsagen, retter personlige Angreb og Forfølgelse imod ham. Aksel Mikkelsen skriver, at Grunden til, at han ulej-

liger „Højskolebladet“, „er dels Hr. Meldgaards i dette Blads Nr. 42 fremkomne Kritik og dels en Række nærmest personlige Angreb paa mig, som Husflidsvenner i lang Tid har fundet det stemmende med deres Interesser at fremsætte. Jeg skulde gerne have imødegaaet disse Angreb, hvis der havde været Udsigt til en virkelig Forhandling, men da hverken Hr. Meldgaard eller de andre Angribere plus Husflidsselskabets Bestyrelse kender den danske Sløjd, er den følgelig umulig Til min store Forbavselse har Højskolerne som Helhed stillet sig meget kølig over for den saakaldte danske Sløjd Husflidsvennerne tjente deres Sag bedre ved at arbejde Haand i Haand med den danske Sløjd end ved at bryde Staven over den Den svenske Sløjds Venner her i Landet vil jeg give det samme Raad. De vinder intet ved den Kampmaade, de hidtil har benyttet; det højeste, de naar, er kun at skade Sagen i sin Helhed og blotte deres egen Uvidenhed Da jeg vil deltage i en af Hr. Direktør Salomon paa Nääs rejst Diskussion i det af ham udgivne Sløjdundervisningsblad, skal jeg ikke her komme nærmere ind paa Enkelthederne, saa meget desmindre som jeg i Hr. S. har en sagkyndig Modstander, der har gjort sig den Ulejlighed at undersøge Tingene paa nært Hold. Her har jeg kun villet imødegaa nogle af de umotiverede Angreb, der offentlig og i Krogene udslynges mod den Retning af Sløjden, jeg virker for, og mod mig personlig af Husflidsvenner og Folk, der har stirret sig saa blinde paa svensk Sløjd, at de ikke engang vil undersøge, om der er andet, der duer“

Nu er der det mærkelige, at der hverken i Meldgaards Artikler, i „Højskolebladet“ eller i „Dansk Husflidstidende“ før Fremkomsten af Aksel Mikkelsens Besværinger kan findes blot et eneste personligt Udfald mod ham eller hans Virke. Iøvrigt indeholder Aksel Mikkelsens Artikel de kendte Dogmer om Værktøjssporenes Bibeholdelse, Afpudsningens Uhyrligheder, Klasseundervisningens Fortræffelighed o. s. v. En værdifuld Ting findes i Artiklen: Den første samlede *Oversigt over „Dansk Sløjdsystem“*. Da denne *Oversigt* har historisk Interesse og paa anden Vis er af Betydning, vil den ved Lejlighed blive gengivet her i Sløjdbladet. Om Aarsagen til, at Systemet er grundlagt og hviler paa Værktøjerne, meddeler Aksel Mikkelsen følgende: „Dernæst havde jeg lært at skelne mellem Værktøjernes Rækkefølge. Skal en Snedker f. Eks. danne et eller andet, bruger han altid Værktøjerne i en bestemt Orden. Saven korter bare Træ af og deler det. Høvlen giver de afsavede Stykker bestemte Former og glatte Flader, hvorefter kommer Konstruktion og Samlinger o. s. v. . . . Disse af Haandværkere gennem Aarhundreder indvundne Erfaringer om Værktøjernes Rækkefølge fandt jeg burde være Grundlaget for en grundig Sløjdundervisningsmetode Paa Grundlag af dette aarelange Studium, først gennem Værkstederne og senere gennem Skolen, er det, at jeg byggede omstaaende Modelrække, den, man bærer med Navnet dansk.“

Det har ikke kostet Snedkerne Aarhundreder at finde ud af, at de maa bruge de nævnte Værktøjer i den anførte Orden.

Og der behøves ikke aarelange Studier paa Værkstederne for at begribe, at Snedkeren ikke kan samle de forskellige Dele, som en Genstand bestaar af, før de enkelte Dele er oparbejdede; og dette kan ikke ske, før de er konstruerede paa det ophøvlede Træ. Ophøvling kan ikke finde Sted, før Træet er kortet af og delt, efter at det er fældet i Skoven. Men om det derfor er pædagogisk forsvarligt, at lade Børnene lære Brugen af Værktøjerne i samme Orden og lære dem alle de forskellige Øvelser med et Værktøj, før de gaar over til en let Øvelse med et andet, er et meget stort Spørgsmaal. Det er derom, Diskussionen i den nyere Tid har drejet sig. Og det er netop det centrale i Forskellen mellem „Dansk Sløjd“ og Nääs (eller Askov-Nääs) Sløjd. Dette havde hverken Aksel Mikkelsen eller Meldgaard Øje for; de kæmpede i mange Aar bravt med hinanden om Klasseundervisning og Enkeltmandsundervisning, der absolut ikke kommer Sløjdsystemet ved, men kun er metodiske Foranstaltninger — Undervisningsmaader, ikke Undervisningssystemer. Et Sløjdsystem kan være lige godt eller lige daarligt, enten man søger at naa det tilsigtede Maal gennem Klasseundervisning eller gennem Enkeltmandsundervisning. Begge Maader er gode, især naar de bliver brugt i Fællesskab.

Meldgaard skriver i sit Gensvar („Højskolebladet“ 1887, Nr. 52) bl. a.: „Jeg ved ikke, om andre end Hr. Aksel Mikkelsen har opfattet det lille Stykke, jeg skrev om min Skole, som Kritik eller Angreb. Min Hensigt var kun at give nogle Oplysninger om min Virksomhed og samtidig paapege den vigtigste Forskel mellem de to Retninger af Sløjd, der for Tiden drives her i Landet. De Angreb af andre Husflidsvenner, som omtales, kender jeg ikke, da jeg aldrig har hørt eller set dem . . . At jeg skulde være aldeles uvidende om Hr. Aksel Mikkelsens Undervisningsmetode i Sløjd, det passer naturligvis ikke; jeg har hørt den forklaret baade af ham selv og af hans Elever, har set hans Modeller og set Drengene i en Skole arbejde efter dem, saa jeg er fuldt berettiget til at have en Mening om dem. . . . I Gøteborg har man ved de store Folkeskoler i 15 Aar drevet Undervisning i den saakaldte mangeartede Sløjd (Mangesløjd), der nærmest maa betragtes som en Forskole for Haandværkere; men i Aar blev der nedsat en Kommission af sagkyndige Mænd til at undersøge, om der ikke var Grund til at forandre Fremgangsmaaden. Og efter at denne Kommission nu har afgivet sin Betænkning, er det besluttet at foretage en gennemgribende Forandring i hele Metoden, og det vedtoges, at Skolernes Sløjd-lærere for Fremtiden skulde uddannes paa Nääs . . .“

Otto Salomon, som i Eftersommeren 1887 atter opholdt sig i København og gæstede Sløjdlærerskolen og Børneskolerne med Sløjdundervisning, skrev da i „Sløjdundervisningsblad“: „I Lighed med den svenske pædagogiske Sløjdundervisning vil ogsaa Hr. Mikkelsen for de ældre Børn koncentrere Undervisningen paa en enkelt Arbejdsgren — *Træsløjden*. Hans Fremgangsmaade skiller sig dog paa flere væsentlige Punkter fra det i Sve-

rige benyttede System . . . Den ved Nääs opstillede Modelserie er som bekendt grundlagt paa *Øvelser* og disse *Øvelser*s Elementer, de saakaldte Grundytringer. De enkelte Modeller i Serien er altsaa *set fra et systematisk Synspunkt* ikke at betragte som Penneskraft, Hylder, Æsker o. s. v., men som Udtryk for bestemte *Øvelser*. Hr. Mikkelsen sætter til „styrende Moment“ *Værktøjerne* . . . Han lader derfor sine Elever successivt indøve Brugen af de enkelte *Værktøjer* Sav, Kniv, Høvl o. s. v., og naar dette er sket, benyttes det lærte til Frembringelse af bestemte Genstande. . . . Denne Fremgangsmaade nødvendiggor Anvendelsen af saakaldte *Forøvelser*, der uden Tvivl har Betydning fra et teknisk (haandværksmæssigt) Synspunkt, men som lige saa sikkert næppe er formaalstjenlige fra et rent pædagogisk Synspunkt . . .“

Dette er en klar og tydelig Tilkendegivelse af Forskellen mellem de to Sløjddretninger.

Med 50 Kr. som Understøttelse fra „Dansk Sløjddforening“ opholdt Meldgaard sig paa Nääs og deltog i det Kursus, som sluttede 6. Septbr. 1887. Han satte sig desuden grundigt ind i de Nydannelser, som var sket paa Sløjddens Omraade, siden han første Gang besøgte Nääs. Næste Aar modtog han fra Sløjddforeningen et rentefrit *Byggelaan* paa 500 Kr. med fastsat Afbetalingstid. Foreningen havde allerede den Gang et Statstilskud paa 10,000 Kr. til Sløjddens Fremme i Danmark; derimod var det ham ikke muligt trods gentagne Henvendelser at opnaa Understøttelse til sine Lærerkursus, hverken til Lærerne eller sig selv. Husflidsselskabet var ham stadig en god Støtte, hvilket han ofte udtalte sin Glæde over. Men Meldgaard ønskede mere og mere helt at kunne hellige sig for Sløjddagen gennem Vinterskolen og Sommerkursus for Lærere. Han havde ogsaa i flere paa hinanden følgende Aar ansøgt Regering og Rigsdag om Understøttelse, men henviste stadig til „Dansk Sløjddforening“. Det syntes altsaa, som om hans udholdende Arbejde for Sløjddagen ikke nød den Opmærksomhed, som det i Sandhed fortjente. En anonym Indsender skriver derom i „Højskolebladet“ 1890, Nr. 34: „ . . . Man maa med Forundring spørge: Hvad er Grunden til, at Hr. Meldgaards Virksomhed er saa lidt paaskøntet fra den Side, hvorfra han jo maatte vente sin største Støtte? Er han en formuende Mand, som ikke trænger til Støtte? Nej, hans Formue staar vistnok i hans udmærkede Samling af Haandværktøj, men den koster at holde vedlige og udbedre. Eller er Grunden den, at han har Husflidsskole og Sløjddskole sammen? Ja, det har han; men enhver, der vil gøre sig bekendt med Ledelsen af hans Skole, vil erfare, at *Undervisningen i Husflid og Sløjdd holdes skarpt adskilte* . . . Ved Siden af den praktiske Virksomhed gives der ogsaa en teoretisk Undervisning, idet Hr. Meldgaard uden for den egentlige Arbejdstid holder flere Foredrag for sine Lærlinge og i disse særlig peger paa Sløjddens Betydning i pædagogisk Henseende, dens opdragende Indflydelse baade paa Børn og Voksne til omfattende og

sund Tænkning, til Skønhedssansens og til Viljens Udvikling. Desuden sørger han for sine Lærlinges Underholdning i aandelig Henseende ved Sang og Oplæsning, ved selv at sætte Spørgsmaal af Vigtighed under Diskussion, men ogsaa ved at tilkalde andre, som kan yde værdifulde Bidrag, i det hele taget ved at gøre sit Hus og Hjem saa hyggeligt som muligt for sine Lærlinge, saa at disse ikke saa meget skal savne deres eget Hjem, og jeg tror nok, at de fleste ikke alene tager med sig Glæden over, hvad de har øvet i Skolen, men ogsaa med inderlig Tak en stor Glæde over det, som de har oplevet i Meldgaards Familie, hvor det kristelige og ægte menneskelige Liv enes saa godt, som det hedder i Ordsproget: Alvor og Gammen kan godt sammen."

Meldgaards Lærerkursus i August 1888 var besøgt af 21 Deltagere. Paa Grund af sit vaklende Helbred maatte han for første Gang have Medhjælp til sine Feriekursus i Askov. Han knyttede en jævnaldrende, dygtig Husflidsmand, A. Lervad, til Skolen som Medhjælper, og de to støttede hinanden godt i 6 Aar. Det blev Lervad, der under Meldgaards Ledelse nu tog sig af Husflidsundervisningen, medens Meldgaard selv tog sig af Sløjden. Han meddeler et fornøjeligt lille Træk fra dette Kursus: „Jeg har brugt et Middel som en Slags Prisbelønning for godt og omhyggeligt udført Arbejde. Stilfærdigt gik jeg hver Dag gennem Arbejdssalen med mit Stempel og stemplede de virkelig rigtigt udførte Arbejder med: „Godkendt. Askov.“ Alle ikke godkendte Arbejder blev ikke mærkede. Det morede og glædede mig at se, at alle bad om Lov til at gøre om eller rette det, der var galt, og Følgen blev en stor Flid for at frembringe vel udført Arbejde."

Paa Sommerkursus'et (28. Juli til 24. August) 1889 var der 16 Deltagere, hvoraf de 12 havde Understøttelse fra „D. Husflidsselskab“. En Deltager skrev (i „D. Husflidstidende“ 1889, Nr. 9) bl. a.: „Vi begyndte naturligvis først med det simpleste og letteste, hvortil der kun skulde bruges Kniv, og vi fik saa efterhaanden et Redskab eller Værktøj mere og saa et andet og tredie o. s. v., indtil vi fik lært at bruge saa at sige alle eller dog de almindelige Værktøjer til Træarbejde eller Snedkerarbejde, og derved opnaede vi en jævn, passende og fremadskridende Øvelse i baade at bruge de forskellige Værktøjer og at lave de forskellige Ting.

Vi begyndte saaledes med at lave en Pegepind, et Penneskraft, en Blomsterpind, hvortil brugtes Kniv som tildannende Redskab og Fil og Sandpapir til Afpudsning. Dertil endnu et Par andre Blomsterpinde (forskellige), hvortil blev brugt Sav og Høvl, og saaledes gik det videre fremad, indtil vi endte med forskellige Kasser, som sinkedes sammen i Hjørnerne, samt en lille Trillebør, som indeholdt mange forskellige Øvelser. Vi fik ogsaa Øvelse i at stryge (høvle) sammen til Limning, at lime selv o. s. v., o. s. v. . . . Der blev set og passet nøje paa, at alt Arbejdet blev gjort saa smukt, rigtigt og godt som muligt, at de rette Værktøjer anvendtes til vedkommende Arbejde, og

at de blev brugt paa rette Maade. Men det gik altid med Liv og Lyst, og der lød næsten altid — eller dog meget jævnlig — Sang og munter Tale i Arbejdssalen til de forskellige Værktøjers Lyd“

I 1890 afholdtes Lærerkursus fra 3.—29. August for 12 Deltagere, der alle fik Understøttelse fra „D. Husflidsselskab“: „Meldgaard stemplede vore Arbejder med „Godkendt, Askov“, og hver Gang en af os fik en Model færdig og stemplet, blev den sat hen, og en vis barnlig Glæde gennemstrømmede os ved hvert Nr., vi fik færdig.“

Et Efteraarskursus afholdtes fra 14. Septbr. til 12. Oktbr., ogsaa med 12 Deltagere: „Det forbavsede os at se den smukke Modelsamling, hvor klogt og hensigtsmæssigt alt er ordnet, fra den lille Penselpind op til de større og vanskeligere Genstande. Naar man stod over for det hele, ja, da sagde man til sig selv: Det er jo dog umuligt, at du i en Maaned eller to kan naa til at lave saadanne Ting — du, som hverken forstaar at bruge Høvl eller Sav rigtig. Men gik man saa hen og saa paa Nr. 1 — den lille Penselpind — ja, da tænkte man, en saadan kan du vel nok lave, og gik man saa til den næste — ja, havde man lavet den første, kunde man ogsaa lave den anden, og saadan blev man ved, til man til sidst stod ved en rigtig indviklet Genstand, og man saa — jo, ogsaa den kan du lave, naar du er færdig med den foregaaende, for der er blot den eller den lille Vanskelighed mere. — Det var Indtrykket, naar man stod over for Modelsamlingen. Men nu, naar man selv skulde til at lave Genstandene? Ja, det var jo knap saa let som at se paa dem, men ved vore dygtige Læreres Hjælp gik det ret godt. Hr. Meldgaard ledede selv Træarbejdet, medens hans Medhjælper, Lærer Lervad, havde Kurvesletningen . . .“

I Decbr. 1890 var Meldgaard for tredje Gang paa Nääs. Han medbragte følgende Skrivelse fra Otto Salomon: „Herr skollärare *Søren L. Meldgaard*, som förut — 1882 och 1887 — deltaget uti kurser vid Nääs slöjdlärareseminarium, har nu åter tvenne veckor vistats vid läroanstalten för att ytterligare sätta sig in uti den pedagogiska slöjdundervisningens grundsatser samt de förändringar i afseende på tillämpningen, som under den sista tiden vidtagits. Det är mig synnerligen kärt härmed gifva uttryck för min bestämda öfvertygelse, att Herr Meldgaard är fullt kompetent kunna leda kurser för utbildande af lärare i pedagogisk slöjd, lämpad för folkskolorne. Mina bästa lyckönskningar följa Herr Meldgaard uti hans trofasta och sakkunniga arbete för den pedagogiska slöjdens spridning äfven till Danmarks folkbildningsanstalter.“

Denne Udtalelse og de mange Beretninger fra Deltagerne i Meldgaards Slöjdkursus viser, at han havde gode Betingelser for at være Leder af saadanne Lærerkursus. Til hans teoretiske og praktiske Dygtighed og flammende Begejstring kom hans personlige Elskværdighed, hans prægtige, selvopofrende Karak-

ter. Flere og flere antog sig da ogsaa hans Sag, og man mente, at der burde tilstaas Deltagerne i hans Kursus Stipendier af Statens Sløjdtilskud (12,000 Kr.), som hidtil kun kom de Lærere til gode, der søgte Uddannelse paa „Dansk Sløjdlærerskole“ i København.

Fra Besøget paa Nääs medbragte han desuden følgende Oversigt over:

„Grundsætserne för undervisningens bedrivande på Nääs.

1. Klargörande föreläsningar rörande den pedagogiska sløjdens mål og medel.
2. Diskussioner om undervisningens system och metod.
3. Systemets uppbyggande på öfningar med knifven, det för sløjden karakteristiska verktyget, såsom grundläggande.
4. Utförande i ordningsföljd af de i vederbörande serie förekommande modeller.
5. Utteslutandet af rent handtverksmessiga tillvägagåenden, särskilt användande af s. k. „föröfningar“.
6. Användande af konstruktion; arbetets utförande efter ritning.
7. Användandet af modeller, hvilke kunne försvaras såväl ur metodisk som ur praktisk och estetisk synspunkt.
8. Själfständighet i arbetandet, hvarvid särskilt kursusedtagaren får öfva det egna tänkandet.
9. Fullt färdiggörande af arbetena, hvilka böra hålla de bestämda dimensionerna samt vara tillbörligt afputsade.
10. Banlysning af allt slags fusk vid arbetandet.
11. Gymnastiköfningar flera gånger dagligen.
12. Hvarje lärare tilldelas blott så många kursusedtagare, som han förmår handleda och öfvervaka.
13. Utbildningen fortgår under 2—3 kurser, hvardera på 6 veckor och med åtminstone ett års mellantid mellan hvarje.“

Aaret 1891 blev et Kampaar. Nogle Forpostfægtninger fandt Sted i „Højskolebladet“ i sidste Halvdel af 1890. I alt strækker Fejden sig gennem 24 Numre af Bladet. Naar her anføres et Uddrag af Meldgaards, Otto Salomons og Overlærer Østergaards Artikler med tilsvarende Citater af Aksel Mikkelsens, vil man faa et Skøn over det, som Striden drejede sig om.

Aksel Mikkelsen skriver bl. a. saaledes: „ . . . Sidst i August eller i Begyndelsen af Septbr. 1882 foretog jeg for at se og lære en Rejse til Sverige. . . . Paa Nääs havde man endnu en Drengeskole, der rigtignok nærmest, saavidt jeg kunde skønne, var af teoretisk Art, men man var ogsaa begyndt i Lighed med, som der allerede i flere Aar forud havde fundet Sted i Sverige, at uddanne Lærere i Sløjdd. Da skelnedes der ikke skarpt mellem Husflid og Sløjdd i Sverige. Sløjdd var Fællesbetegnelse for dem begge. I det Kursus, der gik paa den Tid, deltog 18 Lærere — alle svenske; paa det forrige, der var sluttet faa Dage, før jeg kom, var der, saavidt jeg mindes, en Tysker og en Dansker for-

uden en Del svenske. Danskeren var, saavidt jeg ved, Hr. Meldgaard. Disse to repræsenterer altsaa det første internationale Kursus Paa Nääs fik jeg at se, at man arbejdede efter noget, man kaldte et System, jeg kunde lige saa lidt da som nu finde noget System i Øvelserne, men fandt, at Modellerne var for saa vidt vilkaarligt sammenstillede, som der ikke var nogen direkte Forbindelse mellem Øvelserne.

Dog naar jeg den Gang gik fra Nääs overtudet om, at dette saakaldte System kunde jeg ikke bruge, da var Grunden dertil ikke saa meget dets systematiske som dets praktiske Mangler. Jeg saa og ser den Dag i Dag ikke rettere, end at Sløjd i Børneskolen efter denne Metode, dens pædagogiske Fortrin uforalt, vil have en overordentlig skadelig Indflydelse paa de af Eleverne, der maa gaa den praktiske Vej gennem Værkstederne, særlig fordi man manglede Øje for Betydningen af de moderne Haandgrebs og Arbejdsmaaders Indøvelse, og at Eleverne ikke fik Lejlighed til at lære de enkelte Øvelsers Karakter at kende, samt at man tilsidesatte det rent legemlige Hensyn derved, at man lod Eleverne arbejde i de daarlige Vanestillinger, der faldt dem naturligt“

Meldgaard: „Hvor lidt det her anførte er stemmende med de sande Forhold, skal jeg søge at bevise.

Paa Nääs begyndtes der i 1872 en Drengeskole, som fortsattes i 16 Aar. I denne Skole blev der undervist i de alm. Skolefag og Gymnastik samt 2 à 3 Timer daglig i Sløjd. I Juni 1875*) oprettedes dernæst paa Nääs de første Kursus i Sverige til Uddannelse af Lærere i Skolesløjd . . . og Seminarieret er derfor almindelig anerkendt som Arnested for den pædagogiske Skolesløjd

At man paa Nääs altid har skelnet mellem Skolesløjd og Hjemmesløjd (Husflid), er der ingen, som kender Sagen, der tvivler om.

Hvad nu det internationale Kursus, hvori jeg deltog i 1882, angaar, da skønner jeg ikke rettere, end at Benævnelsen er ganske rigtig; thi i dette Kursus deltog 3 Franskmand, 3 Tysskere, 2 Danskere, 1 Finlænder og 16 Svenskere.

At Aksel Mikkelsen ikke har kunnet finde Systemet paa Nääs, lyder mærkeligt. Lad os se, hvad han skriver i sin Bog „Sløjdskolens“ (Schønbergs Forlag 1885) Side 24. Efter at have rost Nääs Sløjdsseminariums Forstander og dets Grundlægger siger han: „Nääs er det første Sted, hvor Sløjdundervisningen er sat i System, og hvor man benytter faste Modelrækker, indrettede med en gradvis Fremadskriden af Arbejdet for Øje.“ Videre fortæller han, at det er lykkedes Seminarieret at udarbejde et System, „som efter alt at dømme passer fortrinligt paa svenske Forhold“. Han fortsætter lidt længere fremme med, at der er gjort et Arbejde paa Nääs, „som med den fornødne let foretagne Moderation er overmaade meget værd, ja næsten uvurderlig“.

*) Aarsuddannelsen af særlige Sløjdlærere paabegyndtes i Høsten 1874. L. Th.

I 1885 skrev A. M. saadan; men nu siger han, at han i 1882 og den Dag i Dag ikke har kunnet finde Systemet paa Nääs. Dette finder jeg er en ganske mærkelig Modsigelse, som ikke tyder paa, at A. M. forstaar at klare sig den Sag. . . .

Igennem mange Aars grundige Forsøg har man søgt at udfinde de Arbejdsstillinger og Maader, som af Hensyn til det *legemlige Vel* kunde være at fastholde. I dette Øjemed opholdt Otto Salomon sig i flere Maaneder af Aaret 1887 ved det gymnastiske Institut i Stockhølm for at samarbejde med Prof. Tørngren og Kaptajn Silow, begge kendte fra den svenske Gymnastik Samme Sommer besøgte Aksel Mikkelsen Nääs og fik da af Salomon Oplysning om alt, hvad denne til den Tid havde arbejdet med, og . . . i Foraaret 1888 udkom A. M.s „Arbejdsstillinger“*)

Otto Salomon: „Paastande af „et saa vildledende og i visse Henseender aldeles fortvivlet Indhold“ kan ikke staa upaatalte, „og da dertil kommer, at jeg er levende overtydet om, at Sløjdsagen som saadan er for god og vigtig til i noget Land at kunne fremmes ad Usandhedens Vej, har jeg opfattet det ligefrem som en Pligt at gøre de danske Lærere opmærksomme paa, at her foreligger en Fremstilling saa vrimlende fuld af falske Opgivelser, at man enten maa være — hvorledes skal jeg udtrykke mig — meget dristig eller meget letsindig og uvidende, hvis man tror at kunne byde Læserne sligt. . . .Ogsaa vil jeg paa Forhaand værge mig mod den Slutning, at jeg erkender alle de Punkter for sande, som jeg ikke anser det fornødent at optage paa min Liste over Hr. M.s vildledende Opgivelser. Listen lader til at blive lang nok endda . . .

1. Det Citat, som gives efter et af Hr. H. Østergaard i Aalborg i 1877 udgivet Skrift, hvilket Skrift forøvrigt er mig aldeles ubekendt, angaar tydelig hverken Sløjds skolen eller Sløjdlærerseminariet paa Nääs, men en helt anden paa samme Plads, men i en særskilt Bygning arbejdende Fortsættelsesskole, som meget rigtigt var organiseret som en Haandværkerskole.

2. Denne Skole begyndte ikke i 1872, men i 1876 eller 1877.

3. Nævnte Skole har jeg aldrig forestaaet, derimod har jeg været Forstander for *Sløjds skolen* paa Nääs siden dens Stiftelse i 1872 og siden ogsaa for det i 1875 indviede Sløjdlærerseminarium.

4. Hr. M.s kategoriske Paastand, at jeg, inden jeg begyndte med Sløjdundervisningen, skulde have været „Handelsmand“, specielt „Glashandler“, er aldeles grebet ud af Luften*)

5. Det paaberaabte Skrift „Sløjds kolan och folkskolan“ udkom ikke 1878, men 1876 . . . Tredie Oplag udkom 1878 . . .

*) Undersøgelser i den Henseende paabegyndtes paa Nääs 1883.

I „Sløjdundervisningsblad“ (Jan. 1887) findes Udtalelser om Nødvendigheden af rigtige Arbejdsstillinger af Otto Salomon med Referat af Foredrag, som Prof. Tørngren holdt paa Nääs 1886.

**) Her følger Oplysning om O. S.s Livsdata til 1872.

L. Th.

6. Hr. M.s Citat af dette Skrift viser blot, hvad *man*, men ingenlunde hvad *jeg* dengang forstod ved Sløjd og Sløjdundervisning . . . I „Något om sløjd og sløjdundervisning samt plan till seminarium för utbildande af sløjdlärare“ optaget 1874 i „Kungl. Landbruksakademiens Tidsskrift“ Side 303 ff. vil han faa Rede paa baade et og andet om den svenske Sløjdundervisnings Oprindelse og Udvikling. Jeg maa dog paa Forhaand bemærke, at disse Kendsgerninger ikke helt kommer til at passe ind i *hans* Historie.

7. „Altsaa,“ siger Hr. M., „fra Begyndelsen af eller maaske lidt hen i Ottierne maa vi regne den svenske Skolesløjds Begyndelse.“ Dette er aldeles urigtigt, saa vel som at man først da begyndte at arbejde efter bestemte Modelserier. Som Bevis herfor vil jeg blot nævne, at ved Verdensudstillingen i Paris 1878 erholdt undertegnede den store Guldmedaille netop for de herfra udstillede Modelserier. At deres Udarbejdelse skulde være begyndt senere end det Aar, de fik denne Anerkendelse, turde vel næppe engang Hr. M.s Fantasi finde antageligt.

8. Jeg har undervist i Folkeskole i mindst otte Aar Med Undervisning af ældre har jeg nu været sysselsat i 15 Aar.

9. Hvad Hr. M. kalder „det første egentlige Sløjdlærerkursus paa Nääs“, afholdtes 1874—75 og ikke, som Hr. M. behager at opgive, 1881; thi det af ham omtalte Kursus var det tiende.

10. At paalideligt „Spor“ af Nääs-Systemet maa gaa længere tilbage end til 1881 . . . fremgaar uomtvisteligt deraf, at det netop var for Systemet, at den nævnte Guldmedaille erholdtes i Paris 1878. En anden Guldmedaille blev tilkendt Læreanstalten ved Udstillingen i Stockholm 1880 for „en i metodisk föld ordnad modelserie, afsedd för folkskolans sløjdundervisning“. Jeg nævner dette blot for at hjælpe Hr. M. videre paa Sporet.

11. Hvorvel jeg ikke med lige saa stor Sikkerhed som Hr. M. kan opgive, hvornaar jeg først begyndte at studere min Pædagogik, maa det dog antagelig have været noget før den af Hr. M. angivne Tid 1881—1887, idet jeg i andet Fald næppe i Overensstemmelse med Seminariets Arbejdsplan allerede i 1875 kunde have begyndt at undervise i dette Emne.

12. . . . Jeg har imidlertid, og det af fuldt gyldige Grunde, ikke der (Sløjdundervisningsblad 1888 Nr. 2) udtalt mig om Hr. M.s Kompetence, hvad jo enhver let kan overtyde sig om.

13. Nogen Ændring i Modelserien under Indflydelse af, hvad jeg har set hos Hr. Mikkelsen, har aldrig fundet Sted . . .

14. Da jeg kan forsikre, at jeg først nu har faaet Kundskab om, at Modellerne efter Hr. M.s „System“ er delte i Serier for Skoler paa Landet, Byernes Folkeskoler, højere Læreanstalter og Pigeskoler, er det aldeles umuligt, at det er dette, som har foranlediget vor her i 1887 foretagne Deling af Serierne.

15. Sløjdinspektør Artur Leffler i Gøteborg har ikke deltaget i Kursus hos Hr. M., men gennemgaaet et Kursus her i

1886. Den Indflydelse, han har haft paa her foretagne Ændringer, gaar i modsat Retning af, hvad Hr. M. anvender ved sin Undervisning.

16. De af Hr. M. paaberaabte Værktøjsøvelser („Forøvelser“) her er for længe siden ophørte.

17. I Finland har man ikke indført Skolesløjld ca. 14 Aar, før man tænkte derpaa i Sverige, men blot nogle faa Aar forud.

18. Hvad Hr. M. udtaler om, at man her i Sverige skulde føre skarp Krig paa Sløjdundervisningens Omraade, er Fantasi.

19. At de Forelæsninger, Hr. M. har hørt, ikke har gjort „særlig Indtryk“ paa ham, kan jeg naturligvis kun beklage og faar trøste mig med, at de har gjort „Indtryk“ paa Skolemænd, og paa saadanne er de jo beregnet. Dog, dette har naturligvis ikke nogen Indflydelse paa Hr. M.s Opfattelse. Heldigvis er jeg imidlertid i Stand til at kunne fremlægge — angaaende Værdien af „Glashandleren“s og „Husflidsmanden“s Arbejde her paa Nääs — et Vidnesbyrd fra antagelig den eneste Autoritet paa Sløjdundervisningens Omraade, Hr. M. anerkender, nemlig Hr. M. selv. Det findes Side 24 i det af A. M. 1885 udgivne Skrift „Sløjds skolen“ . . .“ Og O. S. citerer derefter mere udførligt det, som foran er anført i Meldgaards Artikel.

H. Østergaard, Aalborg: „I den Polemik, som har været ført i „Højskolebladet“ angaaende Sløjdens Historie, paaberaaber A. M. sig mig som Hjemmel for, at Hr. Abrahamson havde oprettet sin Skole paa Nääs „efter franske Forbilleder“. Da jeg ikke mindes nogen Sinde at have tænkt noget saadant endsige sagt det, og Skolen paa Nääs desuden er adskilligt ældre end de franske Skoler, som jeg har henledt Hr. M.s Opmærksomhed paa, og som efter hans Mening skal have været dens Forbilleder, forundrede denne Udtalelse mig en Del.

Endnu mere forundret maa jeg dog sige, at jeg er blevet ved at se den Maade, paa hvilke Hr. M. laver Citater efter en af mig i 1877 udgivet Pjece: „Om Fortsættelsesskolevæsenet i Tyskland, Frankrig og Schweiz“. Han skriver, at jeg i nævnte Bog skal have fortalt følgende *om Skolen paa Nääs*, og han giver det ved Anvendelse af ny Linie og Anførselstegn Udseende af at være et ordret Citat:

„En gøteborgsk Rigmand, Hr. Aug. Abrahamson, har efter fransk Forbillede oprettet en Skole paa sit Gods, Nääs, i Nærheden af Gøteborg. Dens Indretning hviler paa den Erkendelse, at de første 2 à 3 Aar af en Haandværkers Læretid i Reglen hængaar med Opvarterforretninger og Budtjeneste etc., tildels fordi den 13—14 Aars Dreng endnu ikke er tilstrækkelig udviklet til at kunne tage Del i det egentlige Fagarbejde, svinge Hammeren i en Smedje f. Eks., og ikke er tilstrækkelig disciplineret til at kunne betros det Slags Arbejde, hvor et Øjeblik Skødesløshed kan ødelægge mange Timers Arbejde. Disse 2—3 Aar skal nu anvendes i en Skole, hvor det 14—17-aarige unge Menneske dels

faar en videregaaende teoretisk Uddannelse end den, Almueskolen giver, dels ved flere Timers dagligt Arbejde paa de til Skolen knyttede mekaniske og Snedkerværksteder udvikler sine Kræfter og sit Haandelag og faar nogen Øvelse i de forskellige Redskabers Brug samtidig med, at det bliver klart, i hvilken Retning hans Evner, Anlæg og Tilbøjelighed gaar."

Ved Hjælp af dette „Citat“ vil nu Hr. M. bevise, dels at den svenske Skole var oprettet efter franske Forbilleder, og dels at den nærmest havde Haandværkeruddannelse til Formaal og saaledes ikke havde Krav paa at være en Skole for i snævrere Forstand pædagogisk eller opdragende Sløjd.

Men det nævnte „Citat“ er ikke alene ukorrekt; det er fuldstændig misvisende. Jeg havde i Virkeligheden skrevet (Side 86 i nævnte Bog) saaledes:

„Særlig Omtale fortjener „l'Ecole préparatoire à l'apprentissage“ paa Boulevard de la Villette og „l'Atelier d'apprentissage“ i Rue Tournefort, begge Opfindelser og tilsyneladende Kælebørn af Seinedepartementets nuværende Skoledirektør, M. Gréard, som dog ikke har i Sinde at forsyne Paris med et større Antal af saadanne Skoler, men kun at skabe Mønsteranstalter, der kan tjene til Forbillede for det private Initiativ. Den førstnævnte, Skolen paa Boulevard de la Villette, har en Del tilfælles med en Skole i mindre Stil, som jeg har set en gøteborgsk Rigmand, Hr. Abrahamson, oprette paa sit Gods i Nærheden af Trollhättan. Dens Indretning hviler paa den Erkendelse“ o. s. v., saaledes som Resten af Hr. M.s Citat lyder.

Det vil altsaa ses, 1) at Hr. M. har tilladt sig at omskrive de tre første Linier af sit „Citat“ og paa egen Haand har tilføjet Ordene „efter fransk Forbillede“, og 2) at hele Resten af Citatet, de øvrige 21 Linier, ved at rives ud af sin Sammenhæng er givet Udseende af at være sagt om Skolen paa Nääs, medens enhver nogenlunde opmærksom Læser af min Bog vil forstaa, at det er sagt om „l'Ecole préparatoire à l'apprentissage“ paa Boulevard de la Villette i Paris. Dette fremgaar tilstrækkelig klart af den hele Sammenhæng, navnlig ogsaa med den efterfølgende Omtale af den anden Anstalt „l'Atelier d'apprentissage“ i Rue Tournefort. Min Bog handlede desuden slet ikke om svenske Skoler, men kun om Fortsættelsesskoler i Tyskland, Frankrig og Schweiz, og Hr. M.s „Citat“ er taget ud af Kapitlet om *franske* Skoler.

Heller ikke er det rigtigt, hvad Hr. M. mener, at jeg har besøgt saavel de franske Skoler som ogsaa Skolen paa Nääs „vistnok 78 eller 79“; thi min af ham benyttede Pjece var udkommen allerede 1877 og var Resultatet af Ferierejser i 1874 og 1876, hvilket altsammen findes angivet paa Titelbladet, hvorimod mit Besøg paa Nääs laa flere Aar længere tilbage i Tiden. Da eksisterede de nævnte franske Skoler endnu ikke, og allerede af den Grund kan de ikke have været „Forbilleder“ for Skolen paa Nääs.“

Meldgaards, Otto Salomons og Østergards Artikler er alle skrevet i Jan. 1891 og kom omtrent samtidig Red. af „Højskolebladet“ i Hænde. I de følgende Maaneder gaar det Slag i Slag med Artikler fra Aksel Mikkelsen, Meldgaard og Otto Salomon. Efter Redaktionens Opfordring skrev Otto Salomon en Række oplysende Artikler i Bladet om den svenske Skolesløjld og om dens Grundsætninger, der sikkert bidrog til at klare Begreberne om Sagen. Artikelserien omhandlede følgende Punkter: 1) Hvad forstaas ved Sløjld? 2) Den svenske Skolesløjlds Udvikling. 3) Nääs Sløjdlærerseminarium. 4) Sløjlden skal være almindannende. 5) Frivillig Sløjldundervisning.

I Marts 1891 besøgte Otto Salomon Meldgaard i Askov; desværre blev Meldgaard syg. Ved Forstander *L. Schrøders* Hjælp kom et stort Forhandlingsmøde om Sløjld i Stand d. 21. Marts paa Højskolen. Folketingsmand *Herman Trier* var indbudt til at deltage i Forhandlingerne, men blev forhindret i at komme tilstede. Forstander Schrøder bød Forsamlingen og særlig Otto Salomon velkommen. Højskolelærer *P. la Cour* ledede Forhandlingerne.

I et længere Foredrag i tre Afdelinger gav Otto Salomon en Fremstilling af Nääs Sløjldens Grundprincipper, Sløjldens Modsætning til Haandværk, Sløjldens Betydning, dens almindannende Natur, Undervisning af virkelige Lærere, Indførelse ad Frivillighedens Vej, Sløjldens Betydning for den fysiske Udvikling, Anvendelse af gode Arbejdsstillinger, en paa Øvelserne grundet Fremadskriden gennem individuel Undervisning.

Følgende deltog i Forhandlingerne: Husflidskonsulent *Eriksen*, Forstander *Knud Petersen*, Skibelund, Forstander *Jørgensen*, Døvstummeinstituttet, Fredericia, Overlærer *Olsen*, Varde, og Gaardejer *Skrumager* fra Københoved, Sønderjylland. Der blev rettet en varm Tak til Otto Salomon for hans klare og livlige Fremstilling og for den tilfredsstillende Maade, hvorpaa han havde besvaret de stillede Spørgsmaal; man takkede ikke alene for, hvad O. S. havde ydet paa Mødet, men for hele hans Arbejde for en Sag, der var af saa stor Betydning for Børnenes Opdragelse og Udvikling.

Det maa have været en haard Dag for Meldgaard, der maatte ligge uvirksom i sin Seng, mens man lige i Nærheden forhandlede om hans kære Sløjld.

Red. af „Højskolebladet“ endte saa Sløjldstriden d. 6. Novbr. 1891 med følgende Bemærkning:

„Ved et Besøg hos os har Hr. Aksel Mikkelsen udtalt den Mening, at „Højskolebladet“ ved den Maade, hvorpaa det afsluttede Forhandlingen om Sløjdsagen, indirekte har stemplet ham som uvederhæftig og derved i Læsernes Øjne bidraget til at fælde ham. Denne Opfattelse, mente han, deltes af flere. Vi skal i den Anledning bemærke, at Forhandlingen alene afsluttedes af den Grund, at den personlige Form, den havde antaget fra begge Sider, forekom os ikke alene at være skadelig for Sagen, men ogsaa uden synderlig Interesse for Bladets Læsere, og

den Tanke, at vi skulde have haft til Hensigt at berøre Hr. M.s Moralitet, maa vi bestemt tilbagevise. Hr. M. har desuden ved at forelægge os et omfangsrigt Materiale givet os det Indtryk, at han har bygget sine Paastande paa et Grundlag, om hvis Paalidelighed han ikke *selv* har tvivlet. Om Grundlaget saa forøvrigt er rigtigt eller ikke, skal vi aldeles ikke udtale os om, da vi i saa Fald først maatte gøre et Studium, som vi hverken har Tid eller Lyst til at befatte os med. Desuden udsætter vi os nødig for en ny Opblussen af den personlige Strid i Højskolebladet."

Aaret 1891 bragte desuden det glædelige Resultat, at Meldgaard fik tilstaaet en aarlig Understøttelse paa 500 Kr. fra „Dansk Sløjdforening“ til Uddannelse af Sløjdlærere paa sin Skole. Til denne Bevilling var rigtignok knyttet en streng „Haandfæstning“. Han maatte være klar over, hvis han vilde bibeholde en saadan Understøttelse, at han da ikke optraadte „polemisk“ mod Dansk Sløjd. Særlig formanedes han til ikke at betegne Anvendelsen af „Forøvelser“ som en haandværksmæssig Undervisningsform. Ligeledes blev det ham forbudt i sine Bekendtgørelser ell. lign. om Afholdelse af Sløjdlærerkursus i Askov at omtale, at Stipendierne udbetaltes af „Dansk Sløjdforening“, da dennes Navn ikke skulde staa som en Anerkendelse af eller som en Anbefaling for Meldgaards Kursus. Disse Bestemmelser var saa meget mærkelige, som „D. Sløjdf.“ stedse havde fremhævet, at den omfattede al pædagogisk Sløjd med lige stor Interesse. Statens Tilskud paa 12,000 Kr. var da ogsaa bevilget til „Sløjdens Fremme i Danmark“.

Meldgaard havde udsendt et Opraab til en Del Blade om Støtte til at oprette en Sløjdlærerskole i større Stil i Lighed med den paa Nääs, som har haft saa overordentlig stor Betydning. Han omtaler her, at han nu i 8 Aar har uddannet et ikke saa ringe Antal Lærere og Lærerinder paa sine Kursus i Nääs Sløjd, uagtet de ikke har kunnet opnaa Understøttelse dertil eller har haft Udsigt til Støtte ved Fagets Indførelse i deres Skoler.

Det Sløjdlærerkursus, som blev afholdt fra d. 28. Juni til 29. Juli 1891 (en uheldig Tid), var besøgt af 11 Deltagere, hvoraf de 10 nød godt af Understøttelsen fra „D. Sløjdf.“. Da der ikke til dette Kursus blev ydet Tilskud fra „D. Husflidsf.“, kunde Meldgaard her med rolig Samvittighed udskyde Kurvefletningen og benytte hele Kursustiden til Sløjdundervisningen. Da Lervad jo var Husflidsmand og aldrig havde faaet Uddannelse efter Nääs Systemet, lod han sig indtegne som Elev paa dette Kursus; ligeledes var Højskolens Gymnastiklærer *Jørgen Rasmussen Kirkebjerg* ogsaa Deltager. Meldgaard maatte af Helbredshensyn have en Medhjælper. Efter Underhandling med Otto Salomon blev det ordnet saaledes, at den dygtige Lærer ved Sløjdlærerseminariet paa Nääs, *C. Johansson*, blev Medleder af Kursuset. Den daglige Timeplan lød saaledes: Kl. 7—9 Sløjd. 9—9½ Gymnastik. 9½—11½ Sløjd. 11½—12 Foredrag eller Diskussion. 1½—3 Sløjd. 3½—5 Sløjd. 5—5½ Gymnastik. 5½—6 Bedømmelse af Arbejderne. 6—7 Foredrag.

Næsten til de mindste Enkeltheder blev Kursuset ledet i Overensstemmelse med Sløjdsseminariet paa Nääs. Dette var naturligvis særlig Tilfældet med det praktiske Arbejde, men ogsaa med det teoretiske. Meldgaard selv holdt Foredrag over Sløjdhistorie, Sløjdpædagogik og Sløjdmetik. Højskolens Lærere var en stor Støtte for Kursuset, idet der blev holdt Foredrag af Forst. Schrøder og Lærerne Nutzhorn, la Cour og Begtrup — mest over pædagogiske og fysiologiske Emner.

Kursuset blev inspiceret af to Repræsentanter for „D. Sløjdf.“, nemlig cand. phil. Herman Trier og Forst. Aksel Mikelsen.

Ved Kursusets Slutning vakte det som sædvanlig Forbavselse at se, hvor meget der var udrettet i den korte Tid. En Deltager skrev: „Naar man betænker, at de udførte Arbejder i den Grad skal svare til de givne Modeller, at den højeste tilladelige Afvigelse i Maal fra disse er 3 Millimeter, vil man forbavses over at høre, at hver Deltager saa godt som uden famlende Forsøg kun har forfærdiget eet Eksemplar af hver Model, og at dette er, som det skal være. Dette er et Vidnesbyrd om, at *Modelrækken er ordnet paa en heldig Maade*, idet der gaas saaledes frem, at Sikkerheden ikke kommer til at svigte . . . Vilde en og anden indvende, at den uhyre Nøjagtighed dog for det meste er overflødig paa saadanne Genstande, maa der jo gøres opmærksom paa — hvad naturligvis enhver, der har lidt Kendskab til Sløjden, ved — at Genstandene her er det underordnede, og at det netop er Arbejdets *Udførelse*, det kommer an paa. Det er alene den, der giver Sløjden sin Værdi som et kraftigt Middel i *Opdragelsens* Tjeneste. Akkuratessen, Skønhedssansen, Sansen for et solidt, veludført Arbejdes Værdi — alt, hvad der saaledes indøves i det smaa, vil for hvert enkelt Individ ogsaa gøre sig gældende i det større . . .“

Det sædvanlige „Feriekursus“ for Lærere i Børneskolen med Understøttelse fra „D. Husflidsselskab“ afholdtes i August 1891. Det hedder herom („Kolding Avis“ 31. Aug. 91): „Udstillingen fremviste ikke noget nyt, det er jo omtrent de samme Genstande, der forarbejdes paa hvert Kursus . . . kun var der lagt større Arbejde ind paa *Kurvefletningen*, idet man var naaet til større Fuldkommenhed i Kurvene og tillige havde faaet lavet en lille smuk Rørstol . . .“

Efteraarskursuset — ogsaa med Understøttelse fra „D. Husfl.“ — sluttede med en større Udstilling og Festlighed i Kolding d. 7. Novbr. 1891. „Koldingposten“ havde en rosende Omtale derom.

Ogsaa 1892 modtog Meldgaard 500 Kr. til sit Sløjdkursus i Juli. Otto Salomon skrev i den Anledning: „Med stor Glæde ser jeg, at Sløjdforeningen ogsaa i Aar har bevilget Dem en Understøttelse paa 500 Kr. Helt sikkert er dette en Fremgang for den pædagogiske Sløjde, og skønt jeg vel kan forestille mig, at vedkommende ikke med et glad Hjerte slipper denne Sum fra sig, saa synes det dog, som om man har haft sine visse Aarsager til at bevilge den.“

Men Afhængighedsforholdet til „D. Sløjdforening“ var pinligt. Samtlige Deltagere paa Sløjdkursuset udtalte Ønsket om at faa dannet en Forening for Nääs-Sløjden, for derigennem at opnaa Ligestillelse med „D. Sløjd“. Et Udvalg, som skulde tage sig af Sagen, blev nedsat. Ogsaa paa Feriekursuset fra 7. Aug. til 4. Septbr. for Lærere med Understøttelse fra „D. Husfl.“ vandt Tanken Tilslutning. Der blev indbudt til et Møde paa Askov Højskole den 28. Septbr. 1892. Efter at Sagen var indledet, paafulgte en livlig Diskussion, hvoraf det fremgik, at man var fuldt enig om, at det var baade rimeligt og ønskeligt, at svensk Skolesløjd opnaaede den begærede Ligestillelse. Et Medlem af „D. Sløjdforening“ var tilstede. Paa Forslag af Seminarielærer *R. J. Holm*, som var Formand for „Dansk Skoleforening“, vedtoges det at udsætte Planen, indtil man gennem en Henvendelse til „D. Sløjdforening“ havde gjort Forsøg paa at opnaa den ønskede Ligestillelse.

Udvalget sendte saa Bestyrelsen for „D. Sløjdforening“ en Fremstilling af Sagen: „ . . . Det, som vi har troet det billigt at fremsætte Krav paa, er, at den svenske Skolesløjd ligestilles saaledes med den saakaldte „Dansk Sløjd“, at disse to Retninger kommer til at arbejde under samme Betingelser.

Under Forudsætning af, at en Sammenslutning mellem „svensk“ og „dansk“ Sløjd finder Sted, vil da Bestyrelsen for „D. Sløjdforening“ være villig til:

1. at supplere sig med 1 eller 2 Medlemmer som Repræsentanter for svensk Skolesløjd?
2. at kundgøre offentlig, at der gives Understøttelse lige saa fuldt til dem, der vil uddannes i svensk Skolesløjd paa Askov, som til Ansøgere om Kursus i „Dansk Sløjd“ i København?
3. at Sløjdskolen i Askov til sine Kursus i svensk Sløjd erholder et lignende Tilskud, som det Hr. A. Mikkelsen faar til sine?
4. at der udnævnes et sagkyndigt og mod Sløjdretningen venligsindet Tilsyn med Skoler, der driver svensk Sløjd, og med Sløjdlærerskolen i Askov?
5. at der af Hensyn til den svenske Sløjd søges om forhøjet Tilskud fra Staten?
6. at det stilles de Skoler med svensk Skolesløjd frit, hvor de vil anskaffe sig de for deres Virksomhed mest passende Redskaber . . .“

Et Forhandlingsmøde kom i Stand mellem „D. Sløjdf.“s Bestyrelse og *R. J. Holm*. D. 20. Decbr. 1892 modtog Meldgaard Forhandlingsresultatet fra *Holm*. Det slutter sig nøje til de opstillede 6 Spørgsmaal:

„Til 1 svaredes: at man ingenlunde var uvillig til at optage et Medlem, der vitterlig var venligsindet mod svensk Sløjd (Nääs-Sløjden). Det naturligste var jo, at et saadant Med-

lem valgtes ind, men om det var nødvendigt, kunde Bestyrelsen supplere sig med et saadant Medlem. Eksempelvis nævnedes Bågå, Testrup, om hvem det vidstes, at han interesserede sig for svensk Sløjd, ligesom ogsaa, at han ret hyppig kom til København og saaledes kunde deltage i de vigtigste Bestyrelsesmøder, navnlig da det Møde, i hvilket Understøttelserne fordeltes.

- Til 2: At kundgøre om Kursus paa Sløjdskolene i Askov fandt man ikke tilstrækkelig Anledning til. Bestyrelsen stod i et andet Forhold til Sløjdlærerskolene i København, idet denne var Foreningens egen Skole. Dens Kursus havde Bestyrelsen selv indrettet, og de var ordnet og ledet saaledes, at Bestyrelsen kunde vedkende sig Arbejdet, som udførtes der.
- Til 3: Man var villig til at støtte Askov Sløjdscole som hidtil, og at komme Ønsket om dens Ligestilling med Københavns Sløjdlærerscole saaledes i Møde, at man (foruden som hidtil at bevilge fri Undervisning — saavidt jeg ved 50 Kr. pr. Deltager —) herefter ogsaa at ville give Rejseunderstøttelse til Kursusdeltagerne i Askov, ligesom Kursusdeltagerne i København havde faaet. Det bemærkes, at man selvfølgelig ikke kunde foretage Fordelingen i det Møde, ved hvilket jeg var nærværende; Fordelingen maatte ske senere paa et med dette Formaal berammet Møde. Men man gav mig Lov til at nævne de anførte Principper for fremtidig Fordeling.
- Til 4: Aksel Mikkelsen vilde ikke herefter blive benyttet som Tilsynsmand overfor Sløjdskolene i Askov, og i det hele ønskede man ikke at have et Tilsyn, som var ilde set ved de Skoler, som skulde tilses.
- Til 5: Forhøjelse af Statstilskudet var der ansøgt om — men der var kun ringe Haab om at faa den.
- Til 6: Det stilles de Skoler, der driver svensk Sløjd, frit for, hvorfra de vil anskaffe sig Redskaber."

Dette Resultat var jo ikke helt det, som Meldgaard havde tænkt sig; men det forekom ham, at der var naaet frem til en ikke saa lidt bedre Stilling for den svenske Sløjd her i Landet. Det var maaske bedst foreløbig at opgive den paatænkte Sløjdforening, der jo vilde føre helt ud paa Skilsmisens Vej; maaske bedst at prøve, hvad det nu tilbød kunde føre til. Det var jo muligt, at den svenske Sløjd kunde arbejde sig frem til mere og mere Ligestilling med den danske indenfor den givne Ordning. Meldgaard og hans Venner gik derfor ind paa de opstillede Vilkaar og lod foreløbig Tanken om en særlig Forening falde. Højskolelærer Bågå skulde indtræde i „D. Sløjdf.“s Bestyrelse som særlig Repræsentant for Askov Sløjdscole.

„Dansk Husflidsselskab“s Efteraarskursus paa Askov Sløjdskole sluttede d. 7. Novbr. 1892 med den sædvanlige Tilfredshed og Ros baade fra Deltagernes og Tilsynets Side.

Da Bestyrelsen for „D. Sløjdf.“ først paa Aaret 1893 holdt Møde, blev det besluttet at yde Meldgaard en aarlig Understøttelse paa indtil 1000 Kr. til Uddannelse af Lærere i svensk Skolesløjd. Desuden blev der bevilget ham 200 Kr. til Hjælp ved en Rejse til Nääs og svenske Skoler i Uddannelsesøjemed. Meldgaards fjerde Sverigesrejse foregik i Maj—Juni. Sløjdkursuset i Askov afholdtes i Juli. I Aug. afholdtes det saakaldte Feriekursus for Lærere og i Septbr. Efteraarskursus, begge med Understøttelse fra „D. Husflidsforening“.

Ogsaa 1894 foregik Meldgaards forskellige Kursus paa sædvanlig Maade og med samme Understøttelser.

Saa langt naaede Meldgaard, og han glædede sig inderligt over det vundne Fremskridt. Som den nøjsomme Mand, han var, syntes han, at det saa betydeligt lysere ud for hans kære Sløjdsag. Han skrev derom: „Mit inderlige Haab er paa mange Maader opfyldt. Vi staar nu mange om Arbejdet, før var jeg ene, og naar jeg gaar bort til et andet Hjem, er jeg tryk for, at der bliver fortsat; denne Glæde er mig dyrebar.“

Den snigende Sygdom havde nu angrebet ham saa stærkt, at han næsten hele Sommeren 1894 maatte holde Sengen, men hans Tanker og Tale drejede sig stadig om Sløjden. Fra Sengen maatte han lede Sløjdkursuset i Juli. Baade Kultusministeren og Departementchefen aflagde Sløjdskolens Besøg under dette Kursus, og deraf ventede Meldgaard sig noget godt for Sagen. I et Brev til Otto Salomon udtalte han sin inderlige Glæde over, at Kursuset gik saa godt, uagtet han ikke selv kunde være tilstede. „Jeg kan kun sige,“ skriver han, „at jeg er en lykkelig Mand selv under denne Prøvelse.“ Gymnastiklærer *J. R. Kirkeberg* var Lervads Medhjælper ved Ledelsen af Kursuset.

Naturligvis hvilede der noget underligt trist, mørkt og tungt over hele Samværet paa Sløjdkursuset og det følgende Augustkursus, vidt forskellig fra den glade og livlige Stemning, der ellers altid havde præget disse Kursus i den Tid, da Meldgaard var Sjælen i det hele. Det gik endda an i Arbejdstiden; men om Aftenen — i Fritiden — følte Deltagerne især Savnet af Meldgaard, baade til at sætte Liv i Gemytterne og ogsaa til at fremkalde den velgørende Alvor; thi faa Mennesker forstod som han, at Alvor og Gammen kan godt gaa sammen.

Den eneste og sidste Time, Feriekursusets Deltagere var sammen med Meldgaard, var, da gamle Pastor, Dr. *Feilberg* tog ham og hans Hustru til Alters. Man forstaar, at det har været et gribende Øjeblik for Meldgaards Venner blandt Eleverne saavel som for dem, der kun kendte ham fra den samme Time. Meldgaard sagde, da den hellige Handling var sluttet, med en

Røst saa kraftig og klar, som man næppe før havde hørt ham tale med: „Nu skal I have Tak, kære Venner; jeg beder jer mindes denne Time og bevare Troen til eders sidste Stund!“

Natten til d. 27. Aug. — to Dage før Feriekursuset sluttede — døde Meldgaard. Den 7. Septbr. jordedes han paa Malt Kirkegaard. Et stort Tal af hans tidligere Elever fulgte ham til Graven; hans Kiste prydedes af en stor Mængde Kranse, hvoriblandt signerede Palmekranse fra „Dansk Husflidsselskab“ og fra Sløjdelever samt en Blomsterdekoration fra Malt-Vejen Husflidsforening, som han var Formand for, og i hvis Aftenskole han underviste et Par Gange om Ugen. Kransene tilligemed det store Følge og de hjertevarme Ord, som blev talt, vidnede om, at Meldgaard havde vundet sig stor Kærlighed baade som Sløjdlærer og som Menneske.

I Hjemmet talte Professor *la Cour* om, hvorledes Meldgaard havde begyndt sin Gerning i det smaa, havde virket under megen Sygdom og under stærk Modstand ude fra. Men han havde Tillid til, at det var en god Sag, han arbejdede for, og var derfor glad i sin Gerning, saa han kunde takke Gud for, hvad han sendte ham. Vi kunde synes, at det var alt for tidligt, han blev kaldt bort; men vi maatte tro, at han netop havde levet saa længe, at han kunde faa sin Gerning udført her, og vi maatte da ogsaa være taknemmelige for Meldgaards Virke.

Lærer *Harbo*, Asbo, bragte en Tak fra de mange, der som Elever hos Meldgaard havde faaet Vejledning hos ham i Haandens Gerning, og en Tak for, hvad han og hans Hustru havde været for dem uden for Arbejdstiden i Sløjdsalen, hvorom de mange, som er spredte rundt omkring i Landet, gemmer dyrebare Minder, som aldrig vil glemmes.

I Kirken talte Dr. *Feilberg* over Grundtvigs Sang „Sov sødt, Barnlille“. Pastor *Rasmussen* udtalte trøsterige Ord til Meldgaards Hustru og lille Søn.

Elever bar Meldgaards Kiste fra Kirken til Graven. Her talte Husflidskonsulent *Eriksen* varmt og bevæget om Meldgaard baade med Hensyn til hans Gerning og hans Personlighed. Eriksen havde i de sidste Dage faaet usædvanlig mange Breve, og i dem alle var der en Hilsen til Fru Meldgaard, da man trindt omkring gennem Bladene havde faaet Meddelelse om, at nu var Meldgaard ikke mere. Det var ikke nok, at vor afdøde Ven havde lært sine Elever Haandens Gerning, lært dem et Fingersprog, som kan bruges alle Vegne; men han havde ogsaa saa prægtigt forstaaet at give sine mange Elever Forstaaelsen af Ordet:

„Lad Haand og Aand
gaa Haand i Haand,
det baade vil dem begge.“

Man kunde passende skrive paa Meldgaards Mindesten det Ord, som han havde kær:

„Hvor der er Vilje, der vorder og Vej“.

Forfatteren *Morten Eskesen* skrev i *Højskolebladet* for 31. Aug. 1894 følgende lille Mindedigt:

„S Ø R E N L. M E L D G A A R D

4. Septbr. 1850—27. Aug. 1894.

Han hørte til den stille Magt,
og plejed' ikke Pral og Pragt;
men Sandhed saa han i det skønne
og saa, at Flid med Fryd vil lønne.

Han vidste godt, de tusind Hjem
til Folket Skatte har i Gem,
og som sit Folk han elsked' saare,
han tjente det med Smil og Taare.

Hvor Sløjd og Husflid har sit Værd,
skal mindes Søren Meldgaards Færd;
det pæne Hus i Askov sige:
Kom, danske Ungdom, bliv hans Lige!

— — —
I ærlig Guds frygt, Flid og Bøn
blev selv i Sorg ham Dagen skøn;
thi Gud, som fylder Evigheden
med Fryd, er selve Kærligheden.“

I „*Højskolebladet*“ Nr. 37 findes følgende sympatiske Artikel, dat. 2. Septbr. 1894 af *P. S. Støvring*:

„Da jeg modtog Meddelelsen om Meldgaards Død, var min første Tanke: Hvem skal fortsætte? Og skønt jeg straks kunde sige mig selv, at det var et unødigt Spørgsmaal, saa er det dog sikkert, at den svenske Sløjd i ham har tabt sin dygtigste Talsmand.

Og man kan nu for Resten have hvilken Opfattelse, man vil, om svensk og dansk Sløjd, et maa dog staa fast, at Meldgaard var en banebrydende Natur, som fortjener al Anerkendelse for det energiske og dygtige Arbejde i den Sags Tjeneste, han havde viet sine Kræfter.

I en Tid som vor, da Viljerne synes saa slappe paa næsten alle Omraader, og der findes saa lidt af Udholdenhed, gør det godt at se paa en Personlighed som nu afdøde S. L. Meldgaard i Askov. Thi enhver, der har kendt ham personlig, vil sikkert give mig Ret i, at det særlig var de to Egenskaber: Den stærke Vilje og den trofaste Udholdenhed, som var de mest fremtrædende hos ham, og det i den Grad, at de — trods Smaalighederne, der kunde findes, absolut maatte vække den fuldeste Højagtelse saa vel blandt Venner som Modstandere.

Og nu, da hans Livsgerning er afsluttet, og det netop da han stod i sin Manddoms kraftigste Alder og for menneskelige Øjne at se ved det Tidspunkt, da han skulde til at nyde Frugterne af sit ihærdige Arbejde, nu maa det kunne siges, at det ikke blot er Sløjdsagen, der har mistet en Talsmand, men

det er en Personlighed, der er gaaet bort — en Personlighed, der maner til Kamp for, hvad vi for Alvor tror.

En Maanedes Tid før sin Død udtalte han i en Samtale: „Hvad man virkelig vil, det kan man!“ Og han føjede til: „Det har jeg erfaret mangfoldige Gange.“ — I disse Ord har han ligesom givet en Slags Karakteristik af sit egentlige Jeg.

Hans Legems Kræfter var dengang næsten aldeles udtømte af den langvarige Sygdom, han led af. Og dog var der en Ungdomsfriskhed og Varme i Ordene, som var forunderlig velgørende. Og man mærkede, med hvilken stille Glæde og Tak han saa tilbage paa de mange Hindringer, han havde faaet Lykke til at overvinde.

Da han i sin Tid begyndte en Friskole i Nykøbing paa Mors, maatte han arbejde under meget smaa Kaar, og disse forbedredes ikke stort i de Aar, han var der. Og selv efter at han havde forladt Friskolen for helt at arbejde i Sløjdsagens Tjeneste, var det i flere Aar under økonomisk Tryk.

At dette saa vel som den Kulde, Dansk Sløjdforenings Bestyrelse beviste ham og hans Arbejde, pinte ham, er en Selvfølge. Men han tabte dog aldrig Modet; thi han vilde frem.

Og han saa i Sløjdsagen et Opdragelsesmiddel af saa stor Betydning, at det var ham en Glæde at sætte sit Liv ind derpaa. Men netop af den Grund var det ham dobbelt pinefuldt at møde andres Kulde over for denne Sag.

„Vi er stedmoderligt behandlede,“ sagde han tit. Og det var vel denne Følelse, der til sine Tider fremkaldte en Slags Bitterhed hos ham. Men han holdt ud. Og det var netop ved denne hans Udholdenhed, at han vandt Sløjdforeningens Anerkendelse.

Nej, det var ikke tomme Ord i hans Mund, naar han sagde: Hvad man *virkelig vil*, det kan man! Ja, Meldgaard var en trofast Arbejder for den Sag, som har en saa overmaade stor Betydning paa Opdragelsens Omraade. Og naaede han ikke at nyde Frugterne af sit Arbejde, og hvem gør vel det af dem, der ofrer deres Kræfter i Opdragelsens Tjeneste, saa opnaaede han dog at nyde Arbejdets Glæde. Og han var ihærdig til det sidste. Der findes næppe en af de mange, der har haft Kursus hos ham, uden at de vil mindes ham med Taknemmelighed.

Nu er han gaaet bort. Men hans Liv staar som et manende Eksempel paa, hvad en ihærdig Vilje i et ædelt Menneskebryst formaar.

Gid derfor den Sag, han kæmpede for — enten det nu bliver med „dansk“ eller „svensk“ foran — saadan maa vinde frem, at den opvoksende Slægt i fuldere og fuldere Maal maa komme til at nyde godt deraf.

En Forfatter (Feuillet) har sagt: „Det, som i Sandhed er skønt og en Mand værdigt, er: „Viljens Kamp og Sejr“. Mon ikke disse Ord passende kunde sættes paa S. L. Meldgaards Bøstaven.“

Ved Indsamling nærmest blandt Husflidsvenner fik Konsulent Eriksen og Lervad Midler til at rejse en Mindesten paa

Meldgaards Grav — en ca. 2 Alen høj Granitsten med sort, poleret Forside; men der kom intet karakteriserende Ord til at staa paa Monumentet. Det blev vel ogsaa nærmest Sløjdsagens Venner, der skulde tage sig deraf; og det kan jo ske endnu.

Den 31. Aug. 1894 skrev Otto Salomon:

„Kära Fru Meldgaard!

Edert vänliga brev med dess sorgliga innehåll har djupt gripit mig. Det kom så att säga som en blixt från klar himmel, ty jag hade ju rätt nyligen haft brev från min käre vän och därpå fått intrycket, att han befann sig på bättringsvägen från sin senaste svåra sjukdom. Jag hade därför så svårt fatta, att han nu skulle vara borta, eller måhända riktigare uttryckt hemma, och helt mekaniskt gick jag ut för att själf hissa upp Dannebrogen på half stång. Samtidigt måste jag äfven underätta de danska deltagarne i vår kurs, att detta icke betydde någon allmän landssorg utan en sorg, som drabbat mig personligen. Men jag borda äfven hafva tillagt, att icke allenast jag utan jämväl hvarje vän af pedagogisk sløjdundervisning måste djupt beklage den förlust, som Er mans död åsamkat vår sak. Jag känner mig lifligt öfvertygad om, att många sköna frukter skola spira upp af det arbete, den aflidne i tro, hopp och kärlek nedlagt för uppfostrans höga och heliga sak, och att hans anda skall äfven framgent hvila öfver dem, hvilkas intresse han lyckats upväcka för den sak, han gjorde till sin“

Der laa noget storslaaet, noget helt opløftende i Meldgaards Hengivenhed for den pædagogiske Sløjdundervisning. For enhver, der kom i Berøring med ham, blev det klart, at Sløjden for ham ikke alene var en Forstandssag, men ogsaa en Hjertesag. Hans vaklende Helbred tvang ham ofte til at være uirksom, men hans Interesse var dog stedse lige levende. Han var en blandt de faa, som af fuldt Hjerte ønskede Sejr for en god Sag, om ogsaa han selv og hans Arbejde derfor skulde nedsænkes i Glemselens og Ubemærkethedens tavse Grav. At det sande og gode tilsidst vilde sejre, derom nærede han aldrig ringeste Tvivl.

Meldgaard oplevede ikke selv at se sin Sag sejre; men den fattige, fordringsløse Landsbylærer har ikke levet og virket for-gæves. Andre tog fat, hvor han sluttede. Og Askov-Nääs Sløjdens Venner vil stedse velsigne hans Virke og hædre og ære hans Minde.

*Den, som gaar foran i en Alvorsdyst,
han sejrer ej, han kæmper kun og falder.*

